ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

13-19 сентябрь 2000 йил

37 (190) - сон

Чоршанба кунлари чиқади   1996 йил декабрдан чоп этила бошлаган

ЁЗАЁТГАН ҚЎЛ 2-БЕТ

ИБРОҲИМ ТОТЛИСАС САВОДСИЗ ЭМАС 3-БЕТ

Фарғонада қаламуш тарқабди!.. 4-БЕТ

МУЛОҲАЗА

НЕГА "ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ" "ШАПКА"НИ ЎЗГАРТИРДИ?

Бир хил исмли одамлар мамлакати бўлмаганидек, газеталар номи турлича бўлгани маъқул

Газетачилар тилида нашрнинг номи, унинг ёзилиши, шакл-шамойили "шапка" деб аталади. Ҳар бир газета ўзига хос ном танлашга ҳаракат қилади, номни ёзиш услуби ҳам турлича. Танланган ҳарфларнинг майда-йириклигига, жимжимадорлигига, ранг-тусига эътибор беринг, фарқ яққол кўзга ташланади.

Газетага ном танлаш одамга исм танлашга ўхшаб кетади, фақат газетанинг номи унинг жуғрофик ўрнини, қайси йўналишда эканини англатмай иложи йўқ. Мисол учун, Тошкентда чиқадиган газетани "Сурхондарё" деб атаб бўлмаганидек, темирйўлчилар газетасини "Автомобилчи" деб аташ мумкин эмас. Партия газеталарининг номланиши ҳам партия атамасидан келиб чиқиб танланганини сезиш қийин эмас (Фақат "Ўзбекистон овози" бундан мустасно.).

Хўш, нима сабабдан "Ўзбекистон овози" 2000 йилнинг 18 июлидан "шапка"ни ўзгартирди? Газета номи ўзгача ҳарфларда терилди. Ҳарфлар аввалгисига қараганда анчагина ихчамлашди, нозокатлашди. Бироқ газетхон дабдурустдан хулоса чиқариши қийин: аввалгиси дурустмиди ёки янгиси?..

Бундай савол ҳар бир газетхонда туғилиши табиий, у бундай ўзгаришни бирдан ҳазм қилолмайди. Кўника олмайди. Газета дўконига келиб "Ўзбекистон овози"ни дарҳол топишга қийналади.

— Ҳар бир газетанинг ўз мухлиси бор, — дейди тажрибали газета сотувчи отахон. — Мабодо номи бошқача ёзила бошланса, эски шинавандалар ҳам анча вақтгача газеталар тахламига қараб туриб тез топишга қийналишади. Одамнинг кўзи кўниккунича анча вақт ўтади.

Бу, айтарли катта муаммо эмас, муаммонинг каттаси газетачининг бошида. "Шапка" ўзгарган куни "Ўзбекистон овози"нинг бош муҳарриридан сабабини сўрадим.

— Изланяпмиз-да, — деб жавоб берди Азим Суюн. — Бурунгиси, назаримда, анча қўпол кўринди кўзимга...

Табиий, ижодкор халқи ҳеч қачон бир нарсага қаноат қилиб қотиб қололмайди, бинобарин, журналистлар газетанинг номини гоҳ ундай-гоҳ бундай ёзишга уринади. Ҳарфини, жойланишини ўзгартиради. Номнинг янгича ёзилиши ҳаммага бирдек ёқадими-йўқми — алоҳида масала, лекин ҳар сафарги ўзгариш газетхонда ғалати таассурот қолдириши аниқ. Худди уйини кўтарган одамнинг табиатида бир янгиланиш юз бергандек кайфият ҳосил бўлади. Қолаверса, эътибор қилиш лозим бўлган яна бир жиҳат шундаки, "Ўзбекистон овози" атамаси йирик-йирик қора ҳарфларда кирилл алифбосида, тўртинчи саҳифада эса лотин алифбосида терилар эди. Узоқ вақтдан буён кўк рангда босилаётган газета номи қора рангга ўтгач, унинг, яъни ҳарфларнинг йириклиги ҳам, қўполлиги ҳам сезилиб қолди, назаримда.

Демак, рангда ҳам гап кўп экан-да?

Бўлмаса-чи?! Гўзаллик, бежиримлик, нафосат нуқтаи назаридан рангнинг аҳамияти жуда катта. Узоққа бормайлик, газета номини ҳамда айрим сарлавҳаларни кўк рангда бериш тажрибаси фақат "Ўзбекистон овози", "Маърифат" ва "Ҳуррият"да бор эди. Яхши эди. Афсуски, бу яхши тажрибадан аввал "Ҳуррият" воз кечди. Сўнг "Маърифат" ва "Ўзбекистон овози".

Газетхон "Нима сабабдан?" дея савол беришга ҳақли. Жавоб ҳам тайёр: "Газетани рангли чиқариш газета таннархини қимматлаштириб юбораяпти!"

Сарф-харажатнинг ортгандан-ортаётгани, жайдари тил билан айтганда, посонликни кўтармаяпти, газеталарнинг рангини ўчириб юборяпти.

Яна савол туғилади: вазиятдан чиқишнинг имкони наҳотки йўқ бўлса?

Илгари газета-журнал номлари рассомлар, графиклар томонидан қўлда безалар эди, эндиликда эса бу юмушни компьютер ўз зиммасига олган. Компьютернинг имкониятлари шу қадар кенгки, дид ва изланиш бўлса шакл-шамойил топилаверади.

— Менга "Республика"нинг ёзилиши ёқади, ортиқча жимжимаси йўқ, йирик, кўзга яққол ташланади...

— Менга "Халқ сўзи" маъқул — босиқ, салобатли...

— "Мулкдор" нисбатан замонавий...

Бундай таърифларни истаганча келтириш мумкин, чунки дид ҳар хил, газетачилар эса ана шу турфа дид ва савияга маъқул келадиган шакл-шамойилни излашдан зерикмайдилар. Ижодий изланиш натижаси эса ҳамиша бирдек муваффақиятли чиқавермаслиги эса ҳаммага аён.

Газета номини рангли ёзиш алоҳида муҳим муаммо! Дўконга бориб ёйиб қўйилган газеталарга назар ташланг — ҳамма газета номлари асосан қора рангда терилган. Оқ-қора, оқ-қора, оқ-қора! Хориждан келтирилган газеталарда эса кўк, яшил, қизил, сариқ ва шу ранглар омухтасидан яратилган ранглардан фойдаланилган! Суратлар рангли, саҳифалар безаги рангли. Хўш, қай бири газетхонни ўзига кўпроқ жалб этади?

Ҳали маъно-мазмун, мундарижа бойлигини қўя турайлик, ана шу рангнинг ўзи билан ютуқ ажнабий газеталарда эканини тан олишимиз керак. Бизда фақат байрам кунларидагина айрим газеталар амаллаб кўк рангда чиқадилар, демак, рангли чиқиш байрамона кайфият бахш этади, газетхон кўзини яшнатади, дидини тарбиялайди, нафосатига нафосат қўшади.

Газетхонларимиз ҳар куни ана шундай юксак савияларда безатилган газеталарни қўлга олишни истайдилар, улар шундай газеталар чиқарилишини талаб қилишга ҳақли...

Кези келганда, газеталарнинг "исм-шарифи" хусусида ҳам икки оғиз тўхталишга тўғри келади.

Илгари нашрларнинг номланиши ҳам ягона мафкура измидан чиқмас, унгагина хизмат қилар эди. Бошқача айтганда, ҳаммаёқни "ҳақиқат" босиб кетган. Қизиғини қарангки, мутлақо ҳақиқат йўқ мамлакатда "ҳақиқат" сўзини такрорловчи юз минглаб, миллионлаб газеталар босилар эди. Мустақиллик шарофати билан республикамизда шўро даври ҳақиқатбозлигидан анча қутулдик десак ҳам бўлади. "Халқ сўзи", "Ватан", "Ишонч", "Маърифат", "Қалб кўзи", "Ислом нури", "Гулчеҳралар" сингари номлар бунга яхши мисол бўла олади. "Тошкент ҳақиқати", "Бухоро ҳақиқати", "Жиззах ҳақиқати", "Наманган ҳақиқати", "Сирдарё ҳақиқати", "Фарғона ҳақиқати" каби вилоят ва айрим туман газеталарини истисно қилганда шўро даври "ҳақиқат"лари анчагина камайди. Эндиликда янги истиқлол даври тонгини ифода этувчи "тонги" сўзи кўп таомилга кирмоқда. "Аму тонги", "Андижон тонги", "Қорасув тонги", "Қоровулбозор тонги", "Фориш тонги", "Жомбой тонги", "Гурлан тонги"... Савол туғилади: кўпми-озми?.. Эҳтимол, кўп такрорланаётган сўздан "қочиш" мумкиндир? Борингки, "Бobотоғ тонги", "Паркент тонги" десак мазкур ҳудудларнинг осмонўпар тоғлари кўз ўнгимизга келиб, кишида кўтаринки кайфият уйғотувчи таъсир қолдирар, бироқ дуч келган жойга "тонг" сўзини ишлатавериш шарт эмас. Атамадаги сўзлар уйғунлигига ҳам эътибор бериш керак ахир. Челак тумани газетаси "Челак тонги" деб аталиши шартми? Қизилтепа тумани газетаси "Қизил тонг" деб аталиши "Қизил кетмон", "Қизил омоч" атамаларини эслатмаяптими?..

Газеталар номланишида "овоз", "садо", "ҳаёти" сўзлари ҳам роса модага айланди. Бундай сифатлашлардан буткул воз кечиш шарт эмас, албатта, аммо-лекин ўйламай-нетмай бир нечта сўзга ружу қўйиш бугунги ўзбек журналистикасида ижодий топқирлик, юксак дид, фикр ва мақсад хилма-хиллиги, қолаверса, демократик тамойиллар борасидаги иллат ва нуқсонлар бир қадар сақланиб қолаётганидан далолат беради. Тасаввур қилинг, бутун бир халқ эркак ва аёллари саноқли исмлар билан кифоялансалар қандай манзара юзага келади?! Бир хил исмли халққа, бир исмли одамлар мамлакатига айланмайдими?..

"Ҳазораспнома"... "Косонсойнома"... қанчалик талаффузга қулай?!

Қумқўрғон тумани ҳокимлигининг газетаси 1978 йили "Меҳнат шарафи" деб аталган экан, ҳай, майли, Меҳнатобод тумани ҳокимлиги 1998 йилдан чиқа бошлаган газетасини "Шарафли меҳнат" деб аташи шартмиди? Наҳотки, замонавийроқ ва ҳаётийроқ атама топилмаган бўлса?.. Нурота туманидаги "Илғор чорвадор" 1935 йили таъсис этилган десак, маънавий ва эстетик жиҳатдан бу номнинг даври ўтганига чидасак, 1937 йилдан чиқа бошлаган "Жондор овози"ни ўзгартириш қийин эмас-ку.

Кейинги йилларда ҳуқуқни сақловчи идораларга қарашли нашрлар кўпайди. Тасаввур қилинг: газета дўконига бош суқиб янги келган газета тахламларига қарайсиз: "Адолат", "Инсон ва қонун", "Ҳуқуқ", "Куч адолатда", "Адам ҳам низам", "Қонун йўлида", "Адолат нури", "Ҳуқуқ ва бурч", "Адолат кучи", "Диёнат", "Адолат кўзгуси", "Адолат тарозуси", "Адолат йўли", "Ҳаёт ва қонун", "Қонун ҳимоясида", "Ҳуқуқ—Право", "Қалқон—Щит"...

— Нима, бу криминал мамлакатми? — деди бир газетхон соддадиллик билан, ана шундай атамадаги газета-журналларнинг кўплигига киноя қилиб. — Ҳаётдаги ҳамма адолат, ҳамма ҳуқуқ ва диёнат газета-журнал саҳифасига кўчганми?..

Мен унга демократик-ҳуқуқий жамият барпо этилаётган бир паллада бундай нашрларнинг кўпайиши табиий жараёнлигини уқдиришга уриндим. Уриндиму, ўзимча ана шу атамалардаги бир хиллик, эҳтимол, мана шундай чалкаш таассуротлар туғдириб қўймасмикан деган хаёлга ҳам бордим, тағин уларнинг бари юқорида айтганимиздек, нуқул қора рангда босилса...

Хуллас, газета-журналларнинг номланишида ҳам, уларга мос ва муносиб ҳарфлар танлай билиш, муносиб шакллар топишда ҳам гап кўп.

Юзаки қараганда оддий туюлган мазкур муаммолар юзасидан ҳам жиддий бош қотиришга тўғри келади.

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

15 сентябрь куни Австралиянинг Сидней шаҳрида асримизнинг сўнгги олимпиада ўйинлари бошланади. Мамлакатимизнинг 77 спортчиси ушбу нуфузли мусобақаларда қатнашиш учун жўнаб кетишди.

Уларга омад тилаймиз!

ХАБАР

АЁЛ ВА ҲУҚУҚ

Ўтган ҳафта Тошкентдаги Амир Темур музейида "Ўзбекистон Республикасида тараққиётнинг гендерча ўсишининг аҳволи ва келажаги" мавзуида халқаро конференция бўлиб ўтди.

Анжуманнинг 100 нафардан иборат бўлган иштирокчиларининг аксариятини аёллар ташкил этди.

Конференцияни Ўзбекистон Республикаси хотин-қизлар қўмитасининг раиси, Олий Мажлис депутати Дилбар Ғуломова очди. Шунингдек, анжуманда ЮСАИДнинг Ўзбекистондаги вакили Женифер Брикнинг, "Очиқ жамият" институтининг директори Ален Деле, Олий Мажлис қўмитасининг раиси, инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ директори Акмал Саидовнинг сўзлари эшитилди.

Айниқса, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ишлари бўйича вакили, Олий Мажлис депутати С.Рашидованинг "Аёл ҳуқуқи — инсон ҳуқуқлари" мавзуидаги чиқиши анжуман иштирокчилари томонидан зўр диққат билан тингланди.

Лариса АРУТЮНОВА

ОЛ-А!

ШАРТНОМА БЎЙИЧА ЎҚИЁТГАН ҚИЗ КЕЛИН БЎЛОЛМАЙДИМИ?

Қийин-қийин, шартнома асосида ўқишга кирганларнинг ота-оналарига қийин бўлиб қолди. Бир томондан, фарзандининг шартномага "илинган"ига хурсанд ота-она, иккинчи томондан, "контракт пули"ни қандай тўлашни, кимдан қарз кўтаришни билмай боши қотган... Тўлов муддатини бой бериш эса, талабаликдан маҳрум бўлиш деган гап.

Яна айримлар минг азобда пул кўчиришни бўйнига олган ташкилотни топса, ўқув даргоҳи дуч келган ташкилотдан пул қабул қилолмаслигини рўкач қилмоқда...

Муаммо жиддий. Узунқулоқ гапларга қараганда, келин бўлажак қизнинг шартнома асосида ўқиётганини эшитган совчилар хайр-хўшни насия қилиб, жўнаб қолаётган эмиш...

ТАКЛИФ

ТАННАРХНИ АРЗОНЛАШТИРМОҚЧИ БЎЛСАНГИЗ, ИНТЕРНЕТДАН ФОЙДАЛАНИНГ!

Ҳар йилгидек, обуна мавсуми бошланиши билан газета-журнал ходимлари ўз газеталарига кўпроқ ўқувчини обуна қилиб, моддий аҳволларини кафолатлаш ҳаракатига тушиб қолишади. Ҳар қанча уринишларга қарамай тиражлар йил сайин пасайиб кетмоқда. Республика марказий газеталарининг тиражи ўн йил аввалгига нисбатан деярли 50 баравар тушиб кетганининг асосий сабабларидан бири ўқувчининг талабига жавоб берадиган мақолаларнинг жуда камлиги бўлса, иккинчиси, газеталар таннархининг юқорилигидадир.

Юқорида келтирилган сабаблардан биринчисини бартараф қилиш бевосита таҳририятларнинг ўзига боғлиқ бўлса, таннарх масаласини ҳал қилишда вазият анъанавий бўлмаган ечимлар излашга мажбур қилади. Мен ҳам оммавий ахборот воситаларининг ривожланишидан манфаатдор шахс сифатида ўз таклифларимни билдиришни маъқул топдим.

Бугунги кунда интернет тизими жаҳонда ахборот алмашувининг асосий қуролига айланмоқда. Ривожланган мамлакатларда кишилар уйида ўтириб, компьютер орқали жаҳоннинг исталган бурчагидан энг янги хабарларни олиш имконига эга. Шунингдек, дунёда ўзини ҳурмат қилувчи ҳар қандай газета-журнал интернетда ўз сайтига эга бўлиб, ана шу сайт номини терган интернет фойдаланувчилари газета янги сонининг электрон вариантини компьютер экранларида ўқиши мумкин. Бундан ташқари, мамлакатнинг тўрт томонида яшовчи ўқувчилар газеталарни бир вақтнинг ўзида — тонг саҳарда оладилар. Чунки, газеталарнинг янги сонлари интернет тармоғи орқали бошқа шаҳарлардаги босмахоналарга бир неча лаҳзада етказиб берилиб, жойларда чоп этилади.

Агар биз ҳам ривожланган мамлакатлар қаторига кирмоқчи бўлсак, интернет тизимини ривожлантиришга мажбурмиз! Бўлмаса, бу борада тош асрида қолиб кетишимиз мумкин. Менимча, газеталарни интернет орқали республикамиздаги вилоят марказларига етказиб бериб, ўша ердаги босмахоналарда чоп этиш йўлга қўйилса тараққиёт сари бир қадам олға ташлаган бўламиз. Ҳозирги пайтда ахборот майдонидаги рақобат шунчалик кучаймоқдаки, эрталабки хабар тушки пайтга келиб эскириб қолмоқда. Газетанинг бугунги сони жойларга икки-уч кундан кейин келгач, ўқувчи ундан қандай янгилик олиши мумкин?

Агар интернет орқали юбориб чоп этишни йўлга қўя олмасак, иккинчи йўли ҳам бор. Маълумки, газета саҳифалари компьютерда терилмоқда. Тайёр бўлган янги сонни дискетларга ёзиб олиб, дискетнинг ўзи жойлардаги босмахоналарга юборилса ҳам бўлади. Бу йўл билан ҳам газета таннархини анчагина тушириш мумкин. Таҳририятлардан талаб қилинадиган нарса эса бор-йўғи жойлардаги босмахоналар билан шартнома тузиш бўлиб қолади, холос.

Балки мустақил газетамиз "Ҳуррият" юқоридаги таклифларни амалга оширишга ҳаракат қилиб, фан-техника тараққиёти меваларидан фойдаланиш борасида ҳам мустақил эканлигини бошқаларга намойиш қилар?

Бахтиёр ШОҲНАЗАРОВ

ҲИКМАТ

Тентакларни хушомад билан қўлга туширадилар.

М.АНДЕРСЕН-НЕКСЕ

ҚИЁС

Жаҳон банки Қирғизистоннинг Бишкек, Ўш ва Жалолобод шаҳарлари йўлларини таъмирлаш-қайта тиклаш мақсадида 22 миллион доллар, мамлакат ҳукумати эса 2,22 миллион доллар ажратди

РАҚАМ

АҚШ ҳукумати маълумотига кўра, 2001 молия йилида СПИДга қарши кураш дастурлари учун 100 миллион доллар маблағ ажратилади.

МУШОҲАДА

ЁЗАЁТГАН ҚЎЛ

Буюк инглиз ёзувчиси Вольтер Скоттнинг қандай ишлаши ҳақида ўқиганман

"Воқеа Эдинбургда, муқаддас Георг ва Каслстрит кўчаларининг бурчагида жойлашган уйда содир бўлган. Бу уй Вольтер Скоттнинг Эдинбургдаги манзилгоҳи (Каслстрит, 39) га яқин жойда эди. Бироқ у маҳал бўлғуси куёв-скоттшунос бу ҳақда ҳеч нарса билмас эди. Ёшлар узоқ сақланган ўткир мусаллас таъсирида парвойи фалак, ўйин-кулги қилишар эди. Локкарт (В.Скоттнинг бўлажак куёви) шу уйда яшайдиган суҳбатдошининг юзи бирдан даҳшатли тус олганини сезиб қолди. Унинг кўзлари қотиб қолган, қадаҳ ушлаган қўли қимирламасди. "Сенга нима бўлди?" — дея сўради Локкарт дўстидан. Дўсти унга деразани кўрсатди: "Деразага қара!" Деразадан эса кўчанинг нариги юзидаги уйнинг деразаси, унда эса қўл... Қалам ушлаб қоғоз устида югураётган қўл кўриниб турарди. "Кечаю кундуз шундай, — ҳикоя қилади дўст, — бу ерга қачон келмайин, бу деразага қачон қарамайин мен фақат бир манзарани — ёзаётган қўлни кўраман".

Ёзаётган қўл... У нимани ёзади? Бу ёзувлари билан дунёнинг қай бир кемтигини тўлдирмоқчи бўлади? Бу қўл дунёдан, инсониятдан нимани истайди? Гўё шуни ёзмаса, дунё остин-устун бўлаётгандек.

— Ҳа, — дейди кимдир олис-олислардан, — у ёзмаганда эди, ёзмаганда эди ўша қўл, дунё ростдан ҳам остин-устун бўлар эди.

Балки, инсоният бошқа бир йўлдан кетар эди. Ахир бу Оллоҳнинг ўзи берган қўл — ёзаётган қўл...

Кейинги пайтларда матбуот саҳифаларида, турли даваралларда миллий ғоя, миллий мафкура, боринги, миллий маънавият ҳақида борган суҳбатларни тинглаганман, мақолаларга кўзим тушар экан, бехос хаёлимга юқоридаги манзара — В.Скоттнинг ёзаётган қўллари ҳақидаги ҳикоя келаверади. Бу ёзаётган қўл биргина В.Скоттники эмас, адабиёт деган дунё, ёзувчи деган зот пайдо бўлибдики, ўша қўл ёзишдан тўхтамайди. Дарҳақиқат, у нимани ёзади?

Шу пайтгача бу қўл қандай ёзишидан қатъий назар, фақат инсон, унинг мана шу ёруғ олам билан муносабатлари, инсон қалбидаги Оллоҳнинг буюклигию вужудидаги шайтоннинг қанчалик пасткашлиги ҳақида ёзиб келди.

Ўйлашимча, бу қўл бундан буён ҳам шу тахлитда ёзаверади. Тарих шуни исботладики, замонларнинг қай даражада буюклиги, даврларнинг салобати кўп жиҳатдан ана шу ёзаётган қўлларнинг нечоғли тоза бўлгани, нечоғли таъсирчан ёзгани билан ўлчанган. Инсониятнинг бу дунёга келиб кетаётгани моҳиятини тушуниб етганки зотлар бу қўлнинг куч-қудратини, Абдулла Қаҳҳор таъбири билан айтганда, атомдан-да кучли эканини эътироф этишган.

Газета-журнал ўқийдиган, телевизор кўрадиган, радио эшитадиган кўплаб одамлар бугун ўзларига савол беришмоқда: хўш, миллий мафкурани ким яратади? Айниқса, кабинетларда яратилган мафкуранинг жабр-зулмини ўз бошидан ўтказган кишилар учун бу саволнинг ечими жуда муҳим. Улар мафкура деса, юрак олдириб қўйишган. Зотан, ҳар қандай мафкура агар минг йиллар мобайнида таркиб топган қадриятлар, урф-одатлар заминида яратилмас экан, инсоннинг эркин яшашига, қўлидан келадиган ишини бажаришига, кўнгилдаги гапини айтишига монелик қилаверади. Шундай экан, бугун биз кўпчилик бўлиб яратадиган миллий мафкурамиз қандай бўлади, энг муҳими, у кимлар томонидан яратилади, деган саволларга жавоб топишимиз лозим.

Агар масалага тарихий нуқтаи назардан қаралса, ўзимиз мансуб бўлган диний-маънавий қатламлардан кўплаб мафкуравий асосларни топиш мумкин. Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг ҳадиси шарифларини олинг... Уларнинг ҳар бири мафкура. Зотан, мафкура деганда мен инсоннинг инсонга, инсоннинг ҳаётга муносабатини тушунаман.

Шундай экан, ўша юқорида айтиб ўтганимиз Қуръони каримда ҳам, ҳадиси шарифда ҳам бу масала бошдан-охиригача мукаммал ҳал этилган. Биргина мисол: Пайғамбаримиз (С.А.В.)нинг "Ватанни севмоқ — иймондандир" деган ҳадиси шарифлари кўпчиликка маълум. Мана шу икки оғизгина ибора хусусида, унинг таг-заминида ётган маъно муммони ҳақида ҳеч ўйлаб кўрганмизми? Бугунги кунда "Ватанни ундоқ севурман, мундоқ алқайдирман" деган қуруқ шиорбозликлар чандон кўпайди. Вақтики келиб бу шиорбозликларнинг барчаси ўткинчи бир довул бўлиб қолаверади, албатта. Аммо, ана шу ўткинчи довул қанча-қанча ёш ниҳолларни синдириб кетганидек, шиорбозлик ҳам ёш қалбларни баландпарвоз гапларга, кўпик ҳаракатларга, ҳаётнинг ичида эмас, сиртида юришга ўргатиб қўймаса, деган андиша бор, холос.

Ўзбекистон Фанлар Академиясининг Шарқшунослик илмий текшириш институтида шу даражада бисёр қадимий қўлёзмалар тўпланганки, уларнинг барчасини ўқиб таҳлил қилиб чиқиш учун 400 йил керак бўлади. Ана шу қадимий қўлёзмаларнинг ҳаммаси бўлмаса-да, жуда кўпчилиги инсон ва унинг ҳаётга муносабати ҳақида, демак, мафкура хусусида. Фақат бу китобларда инсон мафкураси, жамият мафкураси собиқ совет мафкураси каби кодекслар, қарорлар билан белгилаб қўйилмаган. Ота-боболаримизнинг "Ёзаётган қўллар"и мафкурани қуруқ шиорлар, таг-замини бўш панд-насиҳатлар билан ясаб бўлмаслигини яхши билишган. Улар нима ҳақида ва ким ҳақида ёзишмасин, бир донишманднинг: "Тараққиёт аввало инсон ҳаётида акс этиши керак", деган сўзларига монанд равишда тарихни ва инсон табиатини тушунган ҳолда ёзишган. Бошқача айтганда, Президент Ислом Каримов "Фидокор" газетасининг мухбири саволларига берган жавобларида таъкидлаганидек: "Миллий мафкурани тепадан туриб яратиб ва ҳаётга жорий этиб бўлмайди. Бу ниҳоятда принципиал масала". Дарҳақиқат, миллий мафкурани қандай яратиш ва уни қай йўсинда ҳаётга жорий этиш принципиал масала.

Тепадан туриб қурилган социализмни, кабинетларда ёзилиб, тепадан жорий этилган мафкуранинг нақадар зарарли, нақадар даҳшатли эканини ўз танамизда синаб кўрдик. Шу боис ҳам Президентимиз: "Майли, мафкура керак, яратайлик, аммо фақат кабинетларда эмас", деган гапни такрор-такрор айтаяптилар.

Хўш, унда қаерда яратиш ва қандай жорий этиш керак? Адашмасам, 1990 йилгача Ўзбекистон Ёзувчилар Уюшмасининг 700 дан ортиқ аъзоси бор эди. Мустақиллик йилларида бу саноқ янада кўпайди. Албатта, улар орасида халқ тан олган ёзувчи, шоирлар қаторида "делетант" ёзувчи-шоирлар ҳам кўплаб учрайди. Уларнинг аксарияти ўз маблағлари ҳисобига китоб чиқариб "шуҳрат қозонишмоқда". Адабий жараёндан четда туришни истамаган, фалончи ёзувчининг номи кўринмай қолди, деган гапга қолишни истамаганлар ўз иншоларини ҳомийлар ёрдамида чоп эттиришмоқда. Учинчи тоифа эса китоб чиқариб шуҳрат қозонишга ҳам, ўқувчиларнинг "йўқ бўлиб кетди" деган таъналарига ҳам парвойи фалак. Уларнинг бирови пенсияга, бирови давлат, жамоатчилик ишидан топган маошига чидаб, "китоб чоп этмасдан ҳам яшаш мумкин экан-ку" деган ўй-хаёлга эрк берганча тирикчилик ўтказишмоқда.

Аслида... Агар хато айтсам, олдиндан узр сўрайман, аслида миллий мафкурани яратадиган ҳам, уни жорий этадиган ҳам мана шу "ёзаётган қўл". Бу қўл Қуръони каримдан қандай фойдаланишни ҳам, ҳадиси шарифга қай йўсин ёндашишни ҳам, қадимий қўлёзмаларни қай тарзда ўқишни ҳам билади. Энг муҳими, у образли фикрлайди. Рамзлар, тимсоллар билан ишлайди. Қадимги грамматиклар одамларни яхшиликлари учун эмас, сўзни тўғри талаффуз қилишига қараб ҳурмат қилишган. Улар "Инсон" сўзини сохта нафас билан талаффуз қилишни одам ўлдиришдан кўра оғирроқ жиноят ҳисоблаганидек, ҳақиқий ёзувчи учун ҳам инсон образини ишонарли қилиб тасвирлаш ҳамма нарсадан улуғ. Ахир биз Навоийни нима учун севиб ўқиймиз? Пушкинни, Абдулла Ориповни, Одил Ёқубовни-чи? Абдулла Қодирий, Абдулла Қаҳҳор, Шукур Холмирзаев, Учқун Назар, Эркин Аъзамни-чи?

Ишонинг, Асқад Мухторнинг ёзув столим устида турган китобидан биринчи учраган "Саволлар, саволлар..." шеърини келтираяпман.

Нега кетаяпмиз?
Нега кетаяпмиз дала, қирлардан?
Киндик қони томган ерлардан
Нега кечаяпмиз?

Нега кетаяпмиз, сою чашмалардан
Нега кечаяпмиз?
Қўшнилардан, дўсту ошнолардан
Нега кетаяпмиз?

Нега кетаяпмиз ўтдан, ўтлоқдан,
Ризқи рўз ундирган она тупроқдан?
Юпунлик нон узган иссиқ ўчоқдан,
Боболар қабридан, эски қишлоқдан

Нега кечаяпмиз?
Азиз гўшамиздан, ота-онамиздан
Нега кетаяпмиз?
Туғруқхонадаёқ гоҳо боламиздан
Нега кечаяпмиз?

Нега кетаяпмиз томирларни узиб,
Хотирани, сўқмоқларни бузиб
Қаёққа ва нега кетаяпмиз?

Тузимиздан, тузлиғимиздан
Ўзимиздан, ўзлигимиздан
Нега кечаяпмиз?

Юқоридаги санъат асари мафкура эмас, деб ким айтади? Мафкура бўлганда ҳам унча-мунча мафкура эмас, инсон мафкураси! Отасидан, боласидан кечаётган одамни ҳар турли кодекслар, қарорлар билан тўхтатиб бўлмайди. Дунёни гўзаллик қутқаради, дея ҳайқирган таниқли адиб минг бор ҳақ. Дунёни ростдан-да, юқоридаги каби шеърлар, "Ўтган кунлар", "Минг бир жонлар" қутқаради. Демак, миллий мафкурани-да улар, яъни ўша гўзалликни яратаётган — "Ёзаётган қўл" яратади.

Рабиндранат Тагор бир пайтлар шундай ёзган эди: "Бизнинг дунё билан яқиндан танишувимиз Англиядан бошланган эди. Бизнинг юртимизга келганлар ҳақидаги маълумотни биз инглиз адабиёти орқали олган эдик: инглиз адабиёти бизнинг ақлимизни бойитди ва у ҳали-ҳануз менинг қалбимда акс-садо беради..."

Халқнинг, ўзга бир, яна босқинчи халқнинг адабиёти ҳақида бу даражада самимий гапиришнинг замирида нафақат ёзувчининг жасорати, бағри кенглиги, айни пайтда адабиётнинг умуминсоний қадрият эканини тан олиш ҳам ётади. Майли, биз ўзга халқларнинг адабиёти ҳақида завқ-шавқ билан гапирмасак-да, ўзимизнинг адабиётимиз савиясини, "ёзаётган қўл"ларнинг обрў-эътиборини кўтарайлик. Зеро, юқорида таъкидлаганимиздек, миллий мафкурани фақат миллий адабиётгина яратади ва уни шу адабиётнинг ўзи жорий этади.

Мен бир журналист сифатида таниқли адибларнинг ҳам, ёш шоирларнинг ҳам китобхонлар билан бўлган учрашувларида кўп бора қатнашганман. Бундай учрашувлар ҳақида мақолалар, ахборотлар ёзганман. Одамларнинг "тирик ёзувчи", "тирик шоирлар" билан учрашганларидаги яйраб-яшнашларини, уларни ўтқизгани жой тополмай қолганларининг кўп марта шоҳиди бўлганман.

Миллий мафкурамиз, маънавиятимиз асослари халққа худди мана шундай йиғинларда сингдирилмаса, қачон сингдирилади? Шу боис бундай учрашувларни мунтазам йўлга қўйиш лозим. Бир сўз билан айтганда, бугун республикамиздаги барча маънавий-маърифий ишларни бутун масъулияти, бутун иқтисодиёти билан ёзувчилар уюшмасига кўчириш керак. Ёзувчи ва шоирларнинг энг яхши асарлари мунтазам нашр этилса, уларнинг қалам ҳақлари оширилса, ёзувчи ва шоирларнинг китобхонлар билан учрашувлари доимий равишда йўлга қўйилса. Бундай учрашувларда китоб кўргазмалари уюштирилса. Бундан фойдали тарғибот-ташвиқот бўлмайди. Энг муҳими, халқ билан ёзувчи ўртасида қандайдир маънода узилган ришталар боғланади.

Ўзбекистон жуда кенг. Нуротанинг баланд тоғ қишлоқларидан то Мирзачўлнинг узоқ овулигача бўлган жойда ёзувчининг ёзгани, шоирнинг сўзи жаранглаб турсин.

Ёқубжон ХЎЖАМБЕРДИЕВ

ҲУҚУҚ

...ВА НИҲОЯТ

Тадбиркор ерли бўлди

Ангренлик Абдушукур Анорқулов дўкон қуриш учун ер сўраб мурожаат қилгач, уни шаҳар ҳокими тасдиғидан ўтказишга икки йил кетди. Ниҳоят, Тошкент вилояти адлия бошқармасининг аралашувидан кейин Ангрен шаҳар ҳокимлигининг 2000 йил 2 августдаги хатига асосан Абдушукур Анорқуловга 54 квадрат метр ер берилди.

— Тадбиркор бошқармамизга шикоят билан мурожаат қилгандан сўнг текширув ўтказилди, — дейди вилоят адлия бошқармаси бошлиғи Эргаш Холматов "Туркистон-пресс" мухбири билан суҳбатда. — Ангрен шаҳар ҳокимлиги қошида ер майдони ажратиш учун тузилган ҳайъат аъзолари ер майдони танлашни тўғри деб топиб, далолатнома тузишган. Унинг тасдиғи эса шаҳар ҳокимидан сўралган. Ушбу далолатномага асосан қарор лойиҳаси тайёрланган ва шаҳар бош меъмори Е.Амирсаидов, кадастр хизмати бўлимидан Н.Дусабоев, ҳуқуқшунос Г.Ҳожиматовлар имзо қўйишган. Лекин шаҳар ҳокими ўринбосари Абдуносир Қаюмов турли хил баҳоналар билан лойиҳага қўл қўймай, қарор чиқарилишига жиддий тўсқинлик қилган. У Абдушукур Анорқуловни жорий йилнинг август ойига қадар сарсону саргардон қилган. Тадбиркор салкам икки йил мобайнида ер масаласини ижобий ҳал этиб беришини сўраб ҳоким ўринбосарига ўнлаб маротаба мурожаат қилган.

Ангрен шаҳар суди А.Анорқуловга етказилган моддий ва маънавий зарарни ундириб бериш учун жавобгар А.Қаюмовдан юз минг сўм ундириб бериш учун ҳал қилув қарори чиқарди.

— Хўп замонлар бўлди, мухбир ука, — дейди тадбиркор биз билан суҳбатда. — Мақтаниш учун айтмоқчи эмасман, йигирма йил Қарши чўлларида меҳнат қилдим. Мутахассислигим бўйича энергетик-қурувчиман. Нефть конларини бурғулаш ва ишга туширишда қатнашдим. Катта қурилишларда иштирок этдим. Туғилиб ўсган юртим — Ангренга келгач, 1995 йил кимошди савдоси орқали 18 квадрат метр ер майдонини сотиб олдим. Унга эгалик ҳуқуқини берувчи давлат ордерини ҳам олдим. Лекин мазкур майдонга ўша йилнинг ўзида бозор қуриб юборишди. Мен эса 1998 йилгача ер ололмадим. 1998 йил 9 сентябрда дўкон қуриш учун ер майдони ажратишни сўраб Ангрен шаҳар ҳокимига ариза билан мурожаат қилдим. Шаҳар ҳокимлигидагиларнинг арзанда имзоси учун беш йил умрим ўтиб, асабларим ишдан чиқиши етти ухлаб ҳам тушимга кирмаган экан. Ҳақиқат эгилади-ю, синмайди. Қонуний ҳуқуқим тиклангани ушбу азалий ҳақиқатни исботлаб турибди.

"ТУРКИСТОН-ПРЕСС"

СУРАТДА ҚОЛГАН НИГОҲЛАР

Фотосуратлар альбомида сақланиб қолган ушбу сурат олинганига қарийб чорак аср бўлибди. 1976 йил эди ўшанда. "Ўзбекистон овози" газетаси жамоасида учрашув ўтказилди. Унга собиқ муҳаррирлар, журналистлар, қўшни газета редакцияларидан меҳмонлар таклиф этилган эди.

Суратдаги қадрдон дўстларимизнинг кўплари раҳматли бўлиб кетганлар. Жисми урёнлари фақат суратдагина сақланиб қолган. Уларнинг ҳар бирларини хотирадан ўтказиб, фақат яхши хаёллар билан эслайсан киши. Хотира, эслаш одамларни қадрлашга одатлантиради. Ўтганларнинг руҳларини шод этиб, теварак-атрофингда юрганларни эъзозлагинг, уларнинг ҳеч бирларини эътибордан қолдирмай бирма-бир йўқлаб, умрнинг ғанимат дамларида бир дақиқа бўлса ҳам кўнгилларини шод этгинг келади...

Мақсуд ҚОРИЕВ

ЖАВОБ

"1-ҚАВАТ — ТУНГИ БАР. ЮҚОРИ ҚАВАТЛАРДА ЯШАШ МУМКИНМИ?"

"Ҳуррият" газетасининг 2000 йил 7-13 июнь, 23-сонида "1-қават — тунги бар. Юқори қаватларда яшаш мумкинми?" сарлавҳали мақола чоп этилгандан сўнг туман ҳокимлиги, туман ички ишлар бошқармаси, туман ДСЭНи, туман ёнғиндан сақлаш бўлинмаси, бинолардан фойдаланиш департаменти ва савдо департаменти ходимларидан тузилган комиссия воқеа жойига чиқиб, мақолада келтирилган 87-уй биринчи қаватида жойлашган "Фарҳод-Само" масъулияти чекланган жамиятга қарашли "Жамшид" кафеси, "Илтифот" масъулияти чекланган жамиятга қарашли "Лайли" кафеси, 89-уй биринчи қаватида жойлашган "Марал" хусусий фирмасининг ва "Файз Барака ММЛ" масъулияти чекланган жамиятга қарашли "Лотос" кафеси ва 97-уйнинг биринчи қаватида жойлашган "Замин-ШФА" хусусий ишлаб чиқариш фирмасига қарашли "Замин" кафеси бильярдхонаси иш фаолияти ўрганиб чиқилди.

Ушбу умумий овқатланиш, дўкон ва маиший хизмат корхоналари лойиҳа асосида аҳолига хизмат қилиш учун қурилган бўлиб, илгаридан ишлаб келмоқда. 99-уйнинг биринчи қаватида фаолият кўрсатиб келаётган "Ҳуснор" хусусий фирмаси "Домино" кафесининг фаолияти май ойидан тўхтатилган бўлиб, 95-уйда жойлашган дўкон соат 18.00 да ёпилади. Ҳар бир савдо корхонасида ҳожатхона мавжуд. Аҳоли билан ўтказилган суҳбатдан, кафелар иш фаолиятига даъволари йўқлиги, 1999 йил ёз ойида 99-уйнинг биринчи қаватида фаолият кўрсатган, "Ҳуснор" хусусий фирмасининг "Домино" кафеси иш режаси бузилганлиги туфайли бир маротаба уй қўмитаси раиси томонидан туман ҳокимлигига шикоят қилинганлиги аниқланди. Шу шикоятга асосан, уй қўмитаси талабини қондириш ҳамда шу ҳол бошқа уйларда қайтарилишининг олдини олиш мақсадида юқорида қайд қилинган уйларда жойлашган кафелар иш вақти ҳам соат 23.00 гача қисқартирилган. Кафелар иш режасига риоя қилишларини назорат қилиш туман ички ишлар бошқармаси зиммасига юклатилган. Бошқа шу кунгача қайд қилинган кафелар иш фаолияти устидан шикоят тушмаган.

Кафелар ва бильярдхона иш фаолияти ўрнатилган меъёрлар асосида қонуний деб топилиб, фаолиятини давом эттиришга рухсат берилди.

И.ЮСУПЖОНОВ,
Тошкент шаҳар
Мирзо Улуғбек тумани ҳокими ўринбосари

"БИЗ КЕЛГИНДИ ЭМАСМИЗ!"

"Ҳуррият", 2000 йил, 28-сон

Вилоят прокуратураси томонидан Қоровулбозор туман, "Дўстлик" ширкат хўжалигида яшовчи фуқаро Рамазон Очиловнинг "Дўстлик" ширкат хўжалиги раҳбарияти томонидан унинг ва оила аъзоларининг ноқонуний ишдан бўшатилганлиги, оила пудрати ерларини топшириб, ширкат хўжалигидан кўчиб кетишлари талаб қилинаётганлиги тўғрисида ёзган аризаси юзасидан текшириш ўтказилди.

Аниқланишича, 1999 йилда Р.Очилов раҳбарлик қилган оила пудрати томонидан 36 гектар майдонда пахта экилиб, режалаштирилган 65 тонна ўрнига 68,7 тонна пахта топширилган бўлса-да, пахтадан 1292807 сўмлик фойда олиниши ўрнига, пахтанинг паст навларда (4—5-навларда) сотилиши натижасида 1128958 сўм зарар билан якунланганлиги, ердан унумли фойдаланилмаганлиги, шунингдек, Р.Очилов томонидан ширкат хўжалигининг 5,65 гектар ер майдони ўзбошимчалик билан эгаллаб олиниб, ундан шахсий манфаатларда фойдаланиб келинганлиги учун ширкат хўжалиги бошқаруви ҳамда касаба уюшмаси қўмитасининг 2000 йил 22 апрелдаги 3-сонли қарори билан Р.Очилов эгаллаб турган вазифасидан бўшатилиб, у оила пудрати аъзолигига ўтказилган.

Текшириш давомида "Дўстлик" ширкат хўжалиги бошқаруви раиси Ж.Окиев, "Навбаҳор" қишлоқ фуқаролар йиғини раиси М.Ҳасанов, туман ИИБ участка нозири И.Бафоев ва бошқалар томонидан Р.Очилов ва унинг оила аъзоларига ширкат хўжалигидан чиқиб кетиш талаби қўйилмасдан, уларнинг шахсий чорва моллари ширкат хўжалиги экин ерларини пайҳон қилмаслиги учун молларни ширкат хўжалиги ҳудудидан олиб чиқиш талаб қилинганлиги ва уларга оила пудратида пудрат аъзолари сифатида фаолият кўрсатишларига тўсқинлик қилинмаганлиги аниқланди.

Шунингдек, мутахассислар жалб қилинган ҳолда ўтказилган текширишда оила пудрати бошлиғи Р.Очилов томонидан 3 гектар ер майдони 1997 йилдан, 2,65 гектар ер майдони эса 2000 йил бошидан буён ўзбошимчалик билан эгаллаб олиниб, ундан шахсий манфаатларда фойдаланиб келинганлиги аниқланиб, йўл қўйган ҳуқуқбузарлиги учун унинг маъмурий жавобгарликка тортилиши таъминланди.

Бундан ташқари, ширкат хўжалигида ердан фойдаланиш ва шартнома шартларининг бажарилишида йўл қўйилган қонунбузарликлар ва уларни бартараф қилиш тўғрисида "Дўстлик" ширкат хўжалиги бошқаруви раиси номига вилоят прокуратураси томонидан 2000 йилнинг 10 июль кунида тақдимнома киритилиб, натижасига кўра, ширкат хўжалиги бош ҳосилоти О.Ниёзов, агроучастка бошлиғи Ж.Окиев ва бош иқтисодчи Ф.Худойбердиевлар интизомий жавобгарликка тортилди.

Текширишда ширкат хўжалиги раҳбарияти ва туман ҳокимлиги томонидан Р.Очилов ва унинг оила аъзоларини ширкат хўжалигидан ҳайдаб чиқарилганлиги тўғрисидаги важлар ўз тасдиғини топмади.

Х.ФАЙЗИЕВ,
Бухоро вилоят прокурорининг ўринбосари

ХАТ

МИЛЛИЙ ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ ЗАРУРАТИ

Инсонларнинг миллий ўзликни англаши, яъни маданиятли, билимдон, фан-техника ютуқларидан хабардорлиги ва бошқа фазилатларининг юксак даражада бўлишлиги жамиятнинг ҳар томонлама ривожланишида муҳим ўрин тутади.

Бинобарин, бу каби фазилатларнинг ривожланиши кишилик жамиятининг энг қадимий, илк босқичларига бориб тақалади. Дарҳақиқат, Истиқлолимизнинг илк кунларидан бошлаб миллий қадриятларимизнинг ривожини ўйлаган ҳолда бир талай ижобий ишларни амалга ошириб келмоқдамиз. Эндиликда ҳуқуқий демократик жамият сари тобора дадил қадамлар билан бораётган мамлакат фуқаролари миллий қадриятларни қайта идрок этиш ва англаш борасида ушбу соҳаларда йиғилиб қолган айрим муаммоларни янгича тафаккурдан келиб чиққан ҳолда қайта ва қайта чуқур назарий мушоҳада этиши ҳам керак бўлмоқда.

Биз кўп ҳолларда миллий қадрият тушунчасини тор ва кенг маънода ишлатиладиган тушунчалардан ажратиб ололмаётганимизнинг гувоҳи бўлмоқдамиз. Натижада бу тўғрида турли нотўғри ёки янглиш фикрлар юзага келмоқда. Масалан, тор маънода миллий қадриятлар муайян бир миллатнинг, элатнинг қизиқишлари ҳамда манфаатларини ифодаловчи муносабатлар йиғиндиси бўлса, кенг маънода эса миллий қадриятлар муайян бир давлатда яшовчи барча миллат ва элатларнинг манфаати ҳамда қизиқишларини ифодаловчи муносабатлар йиғиндисини акс эттиради. Ҳеч қандай қараш ва тушунча ўз-ўзидан туғилиб ривожланмаганлиги каби миллий қадриятлар ҳам ўз-ўзидан пайдо бўлиб қолмаган.

Миллий ўзликни англаш — инсон учун ҳар қандай нопок ишга қўл урмаслик баробарида уни юксакларга кўтарувчи куч ҳамдир. Бугун ўз ватани, халқига қарши қурол олган бефаҳмлар бундай улуғ қарашлардан бебаҳра қолганлардир. Улар нафақат ўз келажагини ўйлаган, балки лаҳзалик роҳат учун ана шундай қабиҳ ишларга қўл урганликларини ҳам англаб етмаганлардир.

Инсон битмас-туганмас қобилият эгаси экан, у бир кун келиб ўзлигини англайди. Аммо ўша пайтда жуда кеч англаган бўлади. Шу боис бизлар бу тушунчаларни халқимизга жуда ойдин ва тушунарли қилиб ифода этиб беришимиз даркор. Тўғри, республика оммавий ахборот воситалари орқали узлуксиз чиқишлар уюштирилмоқда. Шунга қарамай, умумий таъсир доирасида айрим юртдошларимизнинг миллий қадриятларга бўлган мафкуравий фикрлари андак саёз. Шу пайтгача бу муаммо муаммолигича қолмаслиги лозим. Зеро, инсон инсонга хос фазилатларга, қарашларга эга бўлгани билан бирга у бу яратувчанлигини йўналтира билиши ҳам даркор. Дарҳақиқат, юрт фаровонлиги ва осойишталиги бевосита халқнинг ўзлигини қай даражада англаганлигию маданиятининг юксаклиги билан узвий боғлиқдир.

Очил ҲАЗРАТОВ

КИНОЯ

МАЙДА МИЛЛАТ

Яқинда пойтахтга борганимда ўртоқларимдан бири қишлоғимизнинг номини сўраб қолди.

— "Майда миллат", — дея жавоб қайтардим унга.

— Лўлилар яшаса керак-да, — деди у.

— Йўқ. Ўзбекмиз, ўзбек, — дедим мен.

— Нега унда Майда миллат? — ҳайрон бўлди у.

— Ҳа, энди Майда миллат-да!..

Тўғри-да, ҳеч замонда миллатнинг катта-кичиги бўладими? Сон жиҳатдан қайси бир миллат, иккинчисидан кўп ёки оз бўлиши мумкин? Бироқ яратган Эгам олдида барча баробар-ку. Нега, айланиб келиб бизнинг қишлоқ Майда миллат бўлиб қолган?

Тарих ўқитувчимиз бўлар эди, Жўравой домла. Раҳматли муаллимнинг бизга берган маълумотига қараганда, қишлоқнинг илгариги номи Кичик Мирзаорол. Майда миллат эса колхозлаштириш давридан ёдгорлик эмиш.

Шунга ҳам бизнинг "бақироқ уруғ" авлодлари сабабчи бўлган экан. Ўқитувчимиз коллективлаштириш, колхозлаштириш давридаги қийинчиликлар ҳақида гап кетгудек бўлса, мисолни дарров қишлоқдан оларди.

Қайсар оталар учун сипо набиралар партага қапишиб ўтиришдан бошқа илож топа олмасдик.

Хулласи калом, қўшни қишлоқ ва овулларда бўлганидек, бизнинг кичик қишлоққа коллективлаштириш сиёсати етиб келади.

— Қани, — дейишади райондан келган вакиллар, — Сизлар ҳам эл қатори коллектив бўлиб яшанглар-чи!

— Коллективинг нимаси, биродар? — дейди оталардан бири, — Бизга бундай ўзбекча тушунтирсанг-чи, болам?!

Терс жавобдан райондан келган меҳмонлар бир-бирларига қараб олишади.

— Коллективнинг маъносини тушунмайдиганларга қийин бўлади, — дейди шапка кийган меҳмон.

— Садағанг кетайлар, қийинчиликни қўя тур. Аввал коллективингни тушунтир-чи? Кейингисига бир гап бўлар, — деди ҳассасига иягини тираб олган оқсоқол.

— Ий-я, бу ёғи чатоқ бўлди-ю, — деди меҳмонлардан ўрта бўйлиси, — Ҳа, майли, ничево. Коллективнинг маъносини раз билмадиларинг, мен сизларга тушунтирай, азиз ўртоқлар!

У қаддини ғоз тутди-да, томоғини қириб олди.

— Коллективнинг маъноси, азиз ўртоқлар! — Бугундан бошлаб ҳаммаларинг бир ота, бир онанинг фарзандларидек аҳил оила бўлиб яшайсизлар. Топган-тутганларинг ўртада. Ҳамма бир тан-у бир жон бўлиб, бирга ишлайсизлар. Бир қозондан овқат еб, биргалашиб ёт унсурларни тугатамиз.

Орага бироз сукунат чўкди. Бояги оқсоқол ўша жимликни бузиб:

— Гапларинг қизиқ, болам. Ёт унсур дейсан. Ётга-ку, тишим ўтади. Аммо лекин унсуринг бошимни қизитиб юборди.

Савол нотиқни яна ноқулай аҳволга солиб қўйди.

— Ҳа, энди бу унсур... унсур-да, энди, — деди у чайналиб, кейин миясига келган фикрдан ўзи қувониб, — Ҳа, дарвоқе, кимда-кимнинг мол-қўйи, от-улови кўп бўлса, ўшани биз унсур деймиз. Шўро ҳукумати камбағалларники! Орамизда бойлар бўлмаслиги керак!!!

— Э, шунақа демайсанми? — деди чол мунозарага киришиб, — Бизда, болам, ёт йўқ экан-у, бутун қишлоғимиз тўла ғиж-ғиж унсур. Ҳаммамизда худога шукр, от-улов, қўй-эчки бор. Бой бўлиб, иккита-учтадан хотин, уйда чўри, қарол сақламаймиз. Орамизда битта Умрзоқнинг хотини кўп бўлганиминан унинг ҳеч кимга зиёни йўқ. Гап бундай, ука, сен айтган коллектип бизга маъқул келмай турибди. Мабодо ўша коллектипга ёрдам керак бўлса, ёрдам берайлиг-у, бизларни тинч қўйгин.

Нима бўларди. Қишлоқнинг ўзагини ташкил этган "бақироқ уруғ"нинг каттаси шундай дегандан сўнг йиғилиш эрта тугайди-да.

Бироқ, орадан бир ойлар чамаси вақт ўтиб, район вакиллари яна қишлоққа келишади. Улар базўр 16 кишини колхозга бирлаштирадилар.

Қолганлар ўн олти одамнинггина алоҳида тўн ясаганига аввалига ҳайрон бўлишибди, кейин эса уларга "Майда миллат" дея ном қўйишган экан.

Сирдарёнинг чап қирғоғидаги қишлоқ шу-шу Майда миллатлигича келяпти.

Маъмур МУСУЛМОНОВ,
Майда миллат боласи

Урчуқ

Ш.АКРОМОВ фотоси

МУШТАРИЙ

МЕН СЕВГАН ГАЗЕТА

"Қишлоқ ҳаёти" газетасини илк нашр этилгандан буён ўқийман. У пайтда "Сельская правда" газетаси нашр этиларди. Табиийки, вақт ўтиши билан жамоа ҳам ўзгаради. Газетанинг Самад Қодировдек (худо раҳмат қилсин) ажойиб муҳаррири бўлганди. Шуни айтиш лозимки, кейинги йилларда газета ҳафтада 2 марта чиқар, кўпчилик киоскаларда сотилмасдан қоларди. Мен газета сотувчилар билан суҳбат қилиб, бунинг гувоҳи бўлганман.

Янги муҳаррир Ўткир Раҳмат эса газетага бутун куч-ғайратини бағишлаб, шижоат билан ишлади. Натижада газетага талаб ошди, у ҳафтада 3 марта чиқадиган бўлди. "Қишлоқ ҳаёти"даги ўзгаришлар ҳозирда ўз самарасини бермоқда. Унинг газетхонлари кўпайиб, сифати ошиб, сонидан сонига ўзгариб, ранг-баранглашмоқда.

Акбар НАБИЕВ,
иқтисод фанлари номзоди

МАҒРИБУ МАШРИҚ
INTERNATIONAL LIFE

ҚИСҚА ВА ҚИСҚА

БАЛИҚЧИНИ БАЛИҚ ЮТДИ

Дунёда ажабтовур ҳодисалар ҳам бўлиб туради...

Бир ярим метрлик треска балиғининг ошқозонидан одамнинг топилгач, ҳамма қатори, австралия полициячилари ҳам ҳайратдан донг қотишди, дея хабар қилади «Рейтер» агентлиги. Бу улкан балиқ Таунсвилла деган жой яқинидаги ушланган ва сотиш учун бозорга чиқарилган. Ошқозонида инсон аъзоси қолдиқлари борлигини сотувчилар пайқаб қолишган. «Балиқни майдалай туриб, ичидаги одам бошини кўриб қолишган ва бизга хабар беришган», дейди маҳаллий полициячи Дэвид Майлс.

Айрим тахминларга кўра, балиқнинг ошқозонидан топилган бу қолдиқлар яқиндагина Таунсвилладан 50 км. узоқликда ағдарилган балиқчи кемасининг ҳалокатида ғарқ бўлган балиқчига тегишли бўлиши мумкин. Ҳалокатдан сўнг, 39 ёшли Майкл Эдвардснинг жасади топилмаганди.

ЭНГ ЁШ РЕЖИССЁР

Голливудда «Гриззли» оромгоҳи» деб ном олган янги фильм устида музокаралар бошланди. Унинг эътиборли жиҳати шундаки, фильм режиссёри — бор-йўғи 11 ёшни қаршилаган болакай.

Шелли Стовал исмли бу болакай ўзининг режиссёрлик фаолиятини 8 ёшида бошлаган. У турли давлат ва турли дин одамларининг Худо ҳақидаги тасаввурлари тўғрисида ҳужжатли фильм суратга олган ва бу фильми Америка болалар киноси фестивалида биринчи мукофотга сазовор бўлганди. Бундан ташқари, Шелли сиёсий театр журналистика йўналишида ҳам ўзини синаб кўришга улгарган. У республикачилар ва демократларнинг съездларини ёритиш билан шуғулланди. Энди эса, бадиий фильмга қўл урмоқчи.

Машҳур режиссёр Стивен Спилберг ўзининг илк картинаси олганида Шеллидан икки ёш катта эди. Шунинг учун, Стовал Голливуднинг энг ёш режиссёри ҳисобланмоқда.

ТОТЛИСАС САВОДСИЗ ЭМАС

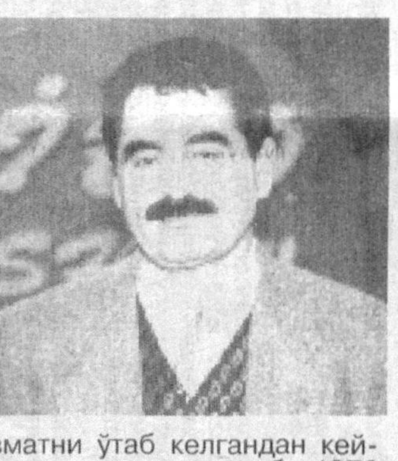

Ўзининг ширали овози ва гўзал қўшиқлари, фильмларда ижро этган роллари билан Туркиядан узоқ мамлакатларда ҳам машҳур бўлган Иброҳим Тотлисас ёшлигида мактабда ўқиш имконига эга бўлмаганлиги сабабли анча пайтгача ўқиш-ёзишни билмаган. Мамлакатнинг жануби-шарқидаги Урфа шаҳрида улғайиб ўсган Иброҳим оилавий шароити оғир бўлгани учун мактабга боролмаган. Шунинг учун машҳурлигининг дастлабки йилларида ҳам саводи бўлмаган. Ҳарбий хизматни ўтаб келгандан кейингина бошланғич синф даражасида савод чиқариб, 1976 йилнинг 30 июнида бешинчи синфни битирганлиги ҳақидаги дипломини олган. Имтиҳон топшириши ҳам қизиқ бўлган. Ҳайъат аъзолари ундан битта қўшиқ айтиб беришни сўрашган. Қўшиқни маза қилиб тинглагач, Иброҳимнинг баҳосини қўйиб беришган. Бошланғич синфни битирган Тотлисаснинг дипломида ёш боланинг эмас, балки мўйловли Иброҳимнинг расми ёпиштирилгани ҳам қизиқарли воқеа сифатида баҳоланади.

Иброҳим Тотлисас улғайган пайтидагина савод чиқаргани ҳақида ҳар хил гапларни ёзадиган журналистларга қарата: "Нима, Оксфорд университети Урфада жойлашган экан-у, биз кириб ўқимаган эканмиз-да, а?!" деб пичинг қилган.

Шу йилда Иброҳим Тотлисас бошланғич синфлар учун 2500 ўқувчига мўлжаллаб қурдирган мактаб биноси фойдаланишга топширилди.

Шу тариқа, Иброҳим Тотлисас болалигидаги армонини рўёбга чиқариб, енгил нафас олди.

Хориж матбуоти асосида
Бахтиёр ШОҲНАЗАРОВ тайёрлади.

САФАР

ДЕКАБРЬ, ИССИҚ ЭДИ...

ОКЕАН УЗРА ЧАЙҚАЛА-ЧАЙҚАЛА

Тасаввур қила оласизми: осмону фалакка кўтарилиб Овруподан Америка қитъаси сари учиб бораётган "Боинг" тўрт томонда ҳам бир парча ер кўринмайдиган ҳаво узра муаллақ, пастда – океан, океан, океан. Парвоз вақти оз эмас-кўп эмас – нақ 12,5 соат! Тўғрисини айтсам, стюардессалик касби учун қадди-қомати самбитдек, хушрўй қизларнинг танланиши бежиз эмас шекилли, мана, улар ҳар бир йўловчига истаса китоб, кимга газета-журнал келтириб беришяпти, сув дейсизми, ичимликларнинг ўткирроғиданми – бамисоли беҳиштга тушиб қолгандексиз! Фақат... самолёт чайқала бошлади. Унга парво қилмайман деган хаёл келиб улгурмай самолёт чунонам шўнғидики!.. Азбаройи нафасимиз бўғзимизга тиқилди, ким курсининг суянчиғига тармашган, ким қоғоз халта сўраган. Ўзбекистонлик сайёҳлардан бир-иккиси мен томонга қараб, эплаганлари ҳатто тепамга келиб кета бошлашди, гўё гуруҳ раҳбари бўлганим сабабли самолётни чайқалишдан мен тўхтатишим керакдек!

Ҳамма не хаёлдаю, сирдарёлик машҳур чўлқувар ва пахта устаси Худоёр ака Латипов қулоғимга энгашиб нимадир деди. Тасалли бераётгандир-да, десам, қаёқда!

— Шавкатжон, аслида мен Прагада дўстлар ҳузурида қолаверсам бўлар экан-да, қайтишда ола кетардингиз...

Шу маҳалда у кишининг кўнглига ҳазил сиққанини қаранг!.. Мен, нима қилса ҳам раҳбарман, юртдошларга, айниқса аёлларга далда беришга уриндим, бундай чайқалишлар узоққа чўзилмаслигини айтдим. Дарҳақиқат, "башоратим" кўп ўтмай тасдиқ топди – самолётнинг учиши маромига тушди, стюардессалар чеҳрасида табассум аримай, йўловчиларнинг кўнглини олишга киришиб кетишди. Парвоз тугашига ҳали 3-4 соат бўлса-да, битта-ярим йўловчилар юк халталарини йиғиштиришга киришиб кетдилар.

"АКВА" СУВ ДЕГАНИ

Гавана аэропортида бизга пешвоз чиққан мезбонларнинг илтифотию меҳрибонликлари парвоз чоғидаги таҳликаларни қувиб юборди. Йигирма дақиқалик йўл босиб "Гавана-пласт" меҳмонхонасига жойлашдик. Хоналар кенг, ниҳоятда озода, салқинлаштирилган. Кечки овқатдан сўнг биринчи марта сайр қилиб кўчага отландик. Гавжум, ҳар ким ўзи билан ўзи овора, ўйин-кулги, шўх мусиқа садолари остида рақсга тушаётганлар қанча! Пальма дарахтлари остида гурунг қуриб ўтирганлар қанча!.. Океаннинг узоқ-узоқ кенгликларида сузиб бораётган катта-кичик кемаларга хаёлчан боқиб завқланаётган бахтиёр жуфт ёшлар қанча!..

Эрталаб ҳали уйғониб улгурмасимиздан хоналаримиз эшиги остидан янги газета таҳламларини қўйиб кетишибди. Аксари 20-22 саҳифалик газеталар. Рангли чиққанлари ҳам бор. Испан тилида саводимиз "зўр"лигидан ўзимизнинг ташрифимиз ҳақидаги хабарларни ҳам таржимон ёрдамида хатм қилдик.

Ҳаво иссиқлиги боис декабрь (1967 йил) ойи эканига қарамай кўйлакчан юришга тўғри келди. Хоналаримиздаги графинларда сув, ёнидаги махсус идишда муз тайёр. Меҳмонхона ходималари эрталаб сув келтиришганида столда турган пахта гулли чойнак-пиёлаларни кўриб ҳайратдан қотиб қолишди. Бунақасини кўрмаган-да! Улардан бири ниҳоят ҳушини йиғиб олди-да, чойнакка аква солайми, деб сўради. Худоёр ака сўраяпти деб тушунди-да, "Майли, олавер, сенга совға" дедилар. Ходима Худоёр аканинг марҳаматини тушунмай, чойнакка сув тўлдирди-да, индамай чиқиб кетди. Ўша-ўша Худоёр акага сувни Кубада "аква" дейишлари ёд бўлиб кетди. "Буни қаранглар, испан тилини бир кунда ўрганиб олдим-а!" деб мутойиба қилиб юрдилар ака.

Меҳмонхонадаги хонамиздан ўтадиган лифт бизни тўппа-тўғри океан пляжига олиб тушар, мириқиб чўмилгач, "ғизз" этиб яна хонамизда пайдо бўлардик.

"ВИВА, ХУДОЁР АКА!"

Вададерогача автобус бир соат юрди. Бизни антиқа кубача таом билан сийлашди. Масаллиғи нимадан дейсизми? Денгиз ва океан неъматларидан-да! Биз аёлларимиз халтасида қолган-қутган патир бурдалари билан кифояландик. Сўнг тимсоҳлар оролчаси ва Гавана аквариумини томоша қилдик. Тимсоҳлар фермасида бу "гўзал" жониворлар билан "яқиндан" танишдик, ўша ердаги дўконларда сотилаётган чинакам тимсоҳ терисидан тикилган сумкалардан харид қилдик.

Гавана аквариумига тенг келадиган бундай маскан ер юзида йўқ дейишади! У ҳақда ул-бул ўқиганимиз бор эдию, лекин ўз кўзинг билан кўрганга не етсин?! Жониворлар бамисоли океанда – табиий шароитда яшаётгандек, барча шарт-шароит муҳайё этилган! Ўша ерда ҳам Худоёр аканинг эпчиллиги иш берди, ака аквариум раҳбарлари билан тил топишиб бизни аквариум ертўласига олиб тушишларига рухсат олди. Ваҳоланки, у ертўлага унча-мунча сайёҳлар ҳам киритилмас экан, биз кирдик. Энг ноёб ва нодир, сув жониворлари ўша ерда экан. Виктор Гюгонинг "Денгиз заҳматкашлари" асарида тасвирланган осминоглар – саккизоёқларни кўриб кўзингиз тўймайди, бир ҳайратингизга юз ҳайрат қўшилади!..

Эртасига эрталаб Гаванадаги муҳташам майдонга олиб боришди, махсус меҳмонларга мўлжалланган махсус ўриндиқлардан жой олдик. Фидель Кастро Куба инқилобининг икки йиллигига бағишлаб нутқ ирод қилди. У чунонам жунбушга киришдики, маъруза ана тугайди-мана тугайди деб ўтириб бир маҳал соатга қарасак, роса 4 соату 15 дақиқа сўзлабди! Тоқати тоқ бўлган аёлларимиздан бири Худоёр акага қараб, "Вива, Худоёр ака!" деди диққат бўлганини яширолмай...

Шавкат НИЁЗОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими

АРАФА

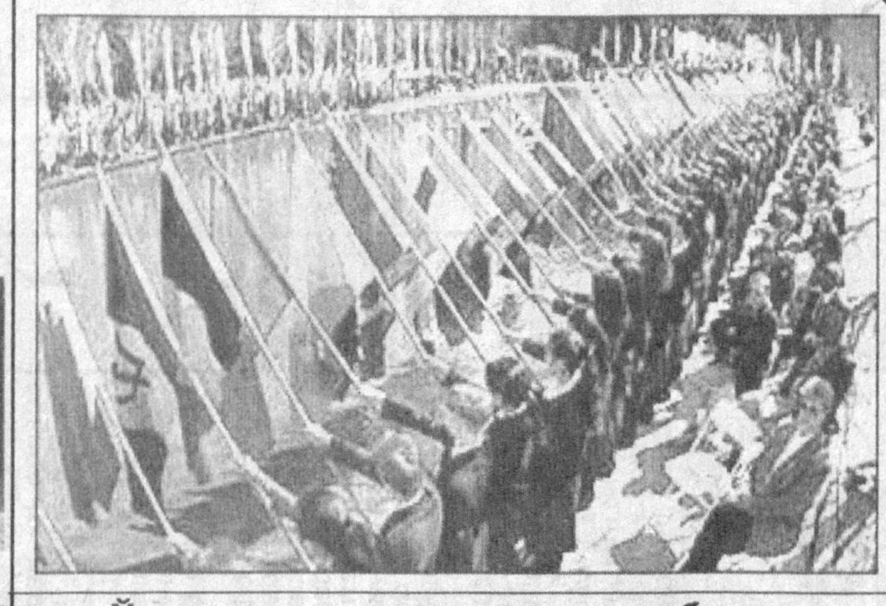

Ўқувчидан журналистгача, талабадан профессоргача

ҲАММА УЧУН ТАНЛОВ

АҚШ нинг юртимиздаги элчихонаси ахборот ва маданият бўлими Қўшма Штатлар ҳукумати томонидан молиялаштирилган ва МДҲ фуқароларига мўлжалланган дастурларга танлов бошланганлигини маълум қилди. Шу муносабат билан журналистлар учун бўлиб ўтган анжуманда АҚШнинг мамлакатимиздаги элчиси Жозеф Прессел иштирок этиб, дастурлардан кўзланган мақсад ва уларнинг самараси хусусида сўзлади. Шунингдек, матбуот анжуманида АКСЕЛС ва АЙРЕКС ташкилотларининг вакиллари ҳам қатнашиб, журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб беришди.

Демак, Халқаро таълим бўйича Америка ташкилоти — АКСЕЛС "Озодликни қўллаб-қувватлаш дастури — 2000" шиори остида ўрта мактабларда ўқиш имконини берадиган дастурни, ўқитувчилар учун эса инглиз тили ва америкашунослик танловини, таълимда ҳамкорлик дастурини, талабалар алмашинуви, Эдмунд С.Маски аспирантлик стипендиялари дастури, олимлар ва ўқув юртлари учун дастурларни эълон қилди.

Американинг Халқаро тадқиқотлар ва олимларни айирбошлаш кенгаши — АЙРЕКС АҚШ давлат департаменти қошидаги Илмий ва маданий дастурлар бўлими (ECA) ҳомийлигида Ўзбекистоннинг ҳозирги кундаги долзарб муаммолари бўйича шуғулланадиган мутахассислар учун океан ортида илмий тадқиқотлар ва амалиёт ўтказиш имконини берадиган дастурни эълон қилди. Унга кўра, сиёсий арбоблар, умумдавлат, ҳудудий ва маҳаллий доирадаги давлат хизматчилари, хусусий сектор вакиллари, ноҳукумат ташкилотлари ходимлари, жумладан, журналистлар, ҳуқуқшунослар, менежерлар, судьялар, ҳуқуқ-тартибот ходимлари танловда қатнашишлари мумкин.

Қўшимча маълумотларни қуйидаги телефонлар орқали олишингиз мумкин:
(998-71) 139-10-58;
(998-712) 55-83-58;
(998-712) 55-70-25;
152-12-81.
E-mail: irextash @ irex.org.uz
Web: http: // www. irex.org
E-mail: eric @ usis.uz
Web: http: // www. usembassy.uz

СПОРТДА ХАВФСИЗЛИК МУҲИМ

Яна бир кундан кейин Сидней шаҳрида 2000 йил жаҳон олимпиада ўйинлари бошланади. Бу оламшумул воқеа дунёнинг барча бурчакларидаги спортчи ва спорт ишқибозларинигина эмас, турли тоифадаги жиноятчи ва террорчиларни ҳам ўзига жалб этмай қолмаяпти.

Сидней олимпиадасининг тинч ва кўнгилсизликларсиз ўтишини таъминлаш учун кўпдан бери жиддий хавфсизлик ишлари олиб борилмоқда. Олимпиада ўйинлари халқаро террорчилар учун асосий нишон бўлишидан хавфсираётган Австралия ҳуқуқ-тартибот идоралари катта хавфсизлик чораларини ишга солмоқда. Тахминларга кўра, террорчилар олимпиада кунлари биологик қуроллардан фойдаланишлари ҳам мумкин экан. Бунинг устига 110 минг томошабин ўтирган стадионга ўғирлаб кетилган самолёт "қулаб" тушиши мумкинлиги борасидаги эҳтимоллар ҳам айтилмоқда.

Маълумотларга кўра, хавфсизликни таъминлаш ишига 5 минг полиция ходими, 4 минг аскар, 4500 хусусий қўриқчи, 3500 кўнгилли ҳамда 3500 ўт ўчирувчи ва фавқулодда ҳолатлар хизматчилари жалб этилган. Жами 20500 кишилик "хавфсизлик лашкарлари" сафида 15 сентябрдан 1 октябрга қадар армия қўмондонлиги қошидаги 2 минг кишилик махсус "элита" қўшинлари ҳам ҳозирлик ҳолатида туражаги қайд этилмоқда.

Жаҳон спортининг энг йирик ҳодисаси кунларидаги хавфсизликни таъминлаш борасида Австралия ҳуқуқ-тартибот идоралари якка-ёлғиз эмаслар. Бу борада улар АҚШ Федерал терговь бюроси ва Марказий разведка бошқармаси билан яқиндан ҳамкорлик қилмоқдалар. АҚШнинг бу икки идораси Олимпиада кунлари Сиднейга ўз ходимларини кузатувчи сифатида юборади.

Вашингтон расмийларининг қайд қилишларича, "бу Америка хавфсизлик ходимлари учун 2002 йилги қишки олимпиада ўйинлари олдидан ўзига хос машқ" бўлади.

Сидней олимпиада шаҳарчаси ҳам хавфсизлик талабларини ҳисобга олган ҳолда бунёд этилган. Олимпиада шаҳарчаси шаҳарнинг асосий қисмидан алоҳида жойлашгани хавфсизлик кучларига шаҳарчага кирган ва чиққан кишиларни яхшироқ назорат қилишга имкон беради. Бироқ, ярим миллионга яқин одамнинг бир ерда тўпланиши ҳар қандай назарий ҳозирликни чиппакка чиқариши ва террорчиларнинг ўз мақсадларига эришишларига имкон туғдиришини ҳам назардан қочирмаслик керак.

Хўш, террорчилар нима учун айнан Сидней олимпиадасини нишонга олишлари мумкин?

Кузатувчиларнинг фикрича, жавоб жуда оддий. Чунки, дунёнинг кўзи шу ерда бўлади ва бу ерда ўз режаларини амалга ошириш орқали террорчилар ўзларининг борликлари ҳамда ўз мақсадларини идеал тарзда жаҳонга намойиш қилишлари мумкин. Бу ҳозирги замон хавфсизлик кучлари дуч келаётган энг йирик муаммодир.

Шундай қилиб, айни шу кунларда "Кенгурулар ватани" деб аталмиш Австралия томон кимдир чемпион бўлиш, кимдир эса янги чемпионни олқишлаш учун йўлга отланаётган бўлса, кимдир бошқалар жонига (балки ўз жонига) қасд қилиш ва шу билан дилидаги қайсидир бир аламни ювиш мақсадида "сафар тўни"ни кияётган бўлиши ажаб эмас, дейишмоқда кузатувчилар.

Шарофиддин ТЎЛАГАНОВ

ҚИЁС

ЭРКИНЛИК МАЖБУРИЯТИ

Ёхуд АҚШда матбуот юз фоиз эркинми?

Кўп дўстларимга матбуотга ишга кириш истагини айтсам, улар телевидениега ишга киришга ундашади.

Тўғри, Ўзбекистон матбуотида ҳали кўп ишлар қилиниши лозим. Ҳозирги кунга қадар газета ва журналларга телевидениега қараганда эҳтиёж кам. Аммо матбуотнинг омма учун зарурияти ҳеч қачон йўқолмайди. Аксинча, замоннинг акси сифатида тарихий далилга айланади. Газета ва журналларнинг сонини кўпайтириш ва сифатини кўтариш омма ва давлатнинг, энг аввало, матбуот ишчиларининг зиммаси деб биламан.

Уч йил давомида Америка Қўшма Штатларининг Мэн штатидаги Мэн университетида журналистика соҳасини ўрганиб келгач, Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларида қилинган бир неча ўзгаришларни кўриб қувондим.

Республикада газета ва журналларнинг сони кўпайди, радио ва телевидениеда янги дастурлар яратилди. Газета ва теледастурларнинг сонини кўпайтириш билан бир қаторда, уларнинг сифатини ҳам кўтариш лозим.

Ўз мақоламда Америка матбуоти ҳақида тўхталиб ўтаман ва Америка, қолаверса, Ғарб матбуотининг ижобий томонларини қўллашимиз зарурлиги ҳақида сўз юритаман.

Америка газеталарининг ҳажми катта бўлиб, улар чоп этиладиган рекламалар ва обуна кунлари орқали бойиб боради. Газеталар хабарларни тез ва тўлиқ оммага ёки газетхонларга етказишда бир-бирлари билан рақобатда бўладилар. Шундай газеталарга "Нью Йорк Таймс", "Вашингтон Пост", "Лос Анжелос Таймс" ва бошқа газеталар киради.

АҚШ газеталарига хос яна бир хусусият, бу — сўз ва матбуот эркинлигидир. Аммо шуни айтиб ўтиш керакки, Америка матбуоти юз фоиз эркин эмас, чунки газеталар бир неча телевидение ва радио каналларига эга бўлган компанияларга тегишлидир. Бу ўз ўрнида хабарларнинг сифатига шубҳа туғдиради, газеталар компаниянинг қизиқишини қониқтириш мақсадида оддий аҳолидан узоқлашиши мумкин.

Ўзбекистон матбуотининг Америка матбуотидан устунлиги шундаки, Ўзбекистон газеталарида турли хил дунёга оид бўлган хабарлар чоп этилади. Америка газета ва журналларида Америка ташқи сиёсати назарининг остида бўлган давлатлар хабарларигина чоп этилади.

Ўзбекистонликларнинг адабиёт, айниқса, шеъриятга бўлган қизиқиши кучлилигини матбуотда чоп этиладиган шеърлар акс эттиради.

Республика матбуотида бўлган камчиликларга тўхталиб ўтсам, танқидий ва аналитик мақолалар кам бўлиб, кўплаб мақолалар формати интервью, яъни савол-жавобдан иборат.

Газеталарга ҳаётийлик бағишлаш учун кўпроқ маъноли фотосуратлардан фойдаланиш лозим. Фотосуратлар манбаларини ва маъноларини суратлар тагига ёзиб ўтиш зарур.

Газеталарда ҳар бир матн ёки сурат турли қалинликдаги тўртбурчак рамкаларга олинган. Бу эса газетанинг бир бутунлигини эмас, аксинча тўртбурчак ёки бошқа геометрик шакллардан иборатлигини кўрсатиб туради.

Матбуотнинг мақсади оммага тушунарли қилиб ёзилган, кам сўз ва маъно жиҳатидан тўлиқ бўлган мақолаларни тез орада етказишдир.

Америка газеталари инсон ҳаётининг аксидир, чунки инсоннинг туғилганлиги, турмуш қурганлиги ва дунёдан кўз юмганлиги ҳақида хабарлар бор. Ундан ташқари, газетхонларнинг хатлари, полиция, суд хабарлари, нашрдан чиққан китоблар ва янги фильмларнинг таҳлили газеталарда ўз ўрнини топган.

Охирги ўн йилликда компьютерлар кенг қўлланилиши сабабли журналистларнинг фаолиятлари енгиллашди, шу билан бир қаторда, хабарларни эркин тарзда ва тез оммага етказиш қийинлашди. Ҳозирги пайтда кўплаб Америка газета ва журналлари ўз саҳифаларини интернет орқали тақдим этади. Одамлар радиохабарларни, дунёнинг турли жойларида бўлиб ўтаётган воқеаларни интернет орқали кўришлари ва эшитишлари мумкин.

АҚШ газеталари турли хабарларни "Асошиэйпид Пресс" (Assouated Press) Американинг информацион агентлигидан оладилар. Ундан ташқари, газетанинг чет давлатлардаги мухбирлари вақтида хабар етказадилар. Ўзбекистон матбуоти чет давлатларда иш олиб борадиган ўз мухбирларига эга бўлишини ва бу мухбирлар Ўзбекистон газета ва журналларини қизиқарли ва объектив хабарлар билан тўлдиришини хоҳлардим.

Мақолам охирида муҳаррир ва мухбир ўртасидаги алоқа ҳақида тўхталиб ўтмоқчиман. Бундай алоқа газетани ривожлантириш учун хизмат қилиши муқаррардир.

Ҳар бир матбуотчи уни ҳимоя қиладиган қонунлардан огоҳ бўлиши керак ва журналистик одоб-ахлоққа риоя қилиб иш юритиши лозим.

Журналистларга мустақил равишда фаолият кўрсатишида, илҳомланишида ва янги мазмунда мақолалар ёзишида эркинлик зарурдир. Бу ўз навбатида матбуот сифатининг кўтарилишига, юксалишига ва халқнинг ишончини оқлашга олиб келади.

Дилнора АЗИМОВА,
журналист

GEF

АРИҚ ҚАЗИЁТГАН ОДАМ

ёхуд Насулла қассобнинг фалсафаси

Ё ҳақ, дея қишлоқдан остона ҳатлаб йўлга чиққанимга ҳам ўн йилча бўлди-ёв. Мудом катта йўлдаман... Ўшанда отамдан оқ фотиҳа олиб, одам бўлиб қайтаман, дея университетга ўқишга келгандим. Талабаликнинг қаттиқ нонию беминнат ёвғон шўрвасига етишиш унча-мунча осон эмаслигини уйқусиз ўтган кечалардан билдим. Қунт билан ўқисанг, ўз устингда ишласанг ҳеч қандай "тиргаг"у "танка"нинг кераги йўқ, орзуга етмай қолмайсан.

Алқисса, талаба бўлдик, буёғи, одам бўлиш — бир қадам! Устозлар сабоғини амалиёт билан боғлиқликда олиб бориш кони фойдалигини англагач, газетага ишга кирдик.

Устозлар айтмоқчи, яхши бузоқ икки сигирни эмади: таҳририят билан университет ўртасида қатнайвериб, йўлларни ўйдим-чуқур қилиб ташладик.

Баъзан югур-югурлар малол келганда соғинч исмли ғалати бир нарса олдига солиб қишлоққа ҳайдар, мен ҳам ҳайё-ҳуйт дея йўлга тушардим. Оиламиздагилар билан дийдорлашгач, тўғри гузардаги қассобхонага борардим ва отамнинг қалин ошналари — Насулла қассобга дарди ҳол қилардим:

— Тоға, рост гап, ит юриш мирза туриш жонга тегди. Ана, тенгқурларим отасига қанот бўляпти — ишляпти, пул топиб келяпти, мен бўлсам...

Табиатан оғиркарвон қассоб тоға менга бошдан-оёқ разм солгач, вазминлик билан дейди:

— Ув бола, ўзингмисан?! Кўзимга қара, кимдан камлик жойинг бор, галварс?! Омадинг чопиб катта шаҳарда, катта ўқишда (қассоб тоға ҳар бир "катта" деганида қулочини қўлидаги ҳассаси билан қўшиб ёзарди) ўқисанг, яна нима етмайди сенга?! Мол-дунё бўлса топилар-кетар. Ҳозир ариқни чуқур қазиб қол, кейин сувнинг ўзи оқиб келаверади...

Тоғанинг зардасига тушундиму, сўнгги сўзига тишим ўтмади. "Ҳайҳотдай шаҳарда фақат фавворалар бўлса, ҳатто гулзорлар ҳам шакароб (томизғи) усулда суғорилса, ариқ қазишга не ҳожат?! — ўйлайман ўзимча. — Ҳай майли, қассоб тоға шаҳар кўрмаган, шунинг учун ҳам ариқ қазийвер деяпти-да" ,- дейман яна ўзимга ўзим.

...Шаҳарга қайтар чоғимда тоғага орамизда бўлиб ўтган суҳбатни отамга етказмасликларини, йўқса, у киши менга танбеҳ беришларини айтаман. Қассоб тоға дўконига киради-да, қоғозга ўроғлиқ гўштни чиқариб қўярда-қўймай шундоғам мешкобдек оғир сафар халтамга жойлайди ва: "Отанг билмасин", — киши билмас шивирлайди у. Халтамнинг оғирлашганидан бир куйинсам, талабалик қозонимизга "барака" киришидан икки суюнаман...

* * *

Орадан ойлар ўтади, соғинч бўйнимга ип солиб яна қишлоққа етаклайди. Қишлоққа келувчиларни биринчи кутиб олиб, кетувчиларни охирда яна ўзи кузатадиган қассоб тоға чорраҳа бўйидаги дўконидан чиқадида, мен билан ҳол-аҳвол сўрашгач, одатича сўрайди:

— Ариқни чуқур қазияпсанми, ишқилиб?

Мен деярли ёд бўлиб кетган бу гапга эътибор бермай дейман:

— Тоға, шаҳар катта бўлсаям зерикяпман, ўқишни йиғиштириб қайтсаммикан?

— Бу тузсиз гапингни бир айтдинг, бошқа эшитмай. Ариқни чуқур қазиб юраверидир...

* * *

Умр — оқар дарё, ҳашпаш дегунча университетни тамомладиму, шаҳар билан хайр-хўшлашиб қишлоққа жўнадим.

Келишимни олдиндан билгандек бу гал ҳам катта йўл бўйидаги дўкондан қассоб тоға чиқиб келди. Салом-аликдан кейин:

— Мана, тоға, охири одам бўлдим, ўқишни тамомладим, — дедим ҳаяжонимни босолмай. Ана, ҳозир мақтайди, дея кўнглимдан ўтказиб тургандим, у киши дабдурустдан: "Ҳали одаммассан...", деб қолса бўладими?! Шу кезда бошимга бирор гурзи билан туширгандек гарангсиб қолдим, нафасим ичимга тушиб кетди.

— Ҳали ариқни чуқур қазиганинг йўқ, — деди қассоб гинадор оҳангда.

"Уф-ф, — ғижиндим ўзимча. — Умрида шаҳар кўрмаган қассоб тоға бунча ариқ қаз, ариқ қаз дейишини қўймаса. Ўқишни тугатиб қайтган бўлсам, хурсандчилигимга шерик бўлиш ўрнига ҳамон ариқ қаз дегани-деган".

Ранжиганимдан хайр-хўшни ҳам насия қиламану, ҳовли томон жўнайман. Уйга кириб борганимда ҳамма хурсанд эди. Дастурхон атрофида ўтирганимизда отам шундай дедилар:

— Бу ўқишинг ўқишмас, ўғлим. Аспирантурада ўқимасанг ҳисобмас...

Кўз олдим қоронғилашди. "Одам бўлдим, олим бўлишим шартми?.." кўнгилдан ўтказдим.

* * *

Яна катта йўлга отланаман. Бу гал сафар халтам янада оғирлашди (тинчгина бир бошимни икки қилишганди-да!) Автобусга чиқарканман, бекатдаги қассоб одатий ўгитини канда қилмайди: "Буёғига ариқни чуқур олавер, сувнинг ўзи югургилаб келади..."

* * *

Икки-уч қовун пишиғи ўтгач, аспирантурани ўқиб битирдим, фан номзоди ҳам бўлдик. Аммо отам билан ошналари Насулла қассоб "ҳали тўла одаммас"лигимни айтишяпти... Эмишки, "Олим бўлиш осону, одам бўлиш қийин" экан.

* * *

Орадан қанча сувлар оқиб ўтди, Насулла қассобнинг "Ариқни чуқур қазийвер, сувнинг ўзи оқиб келаверади" қабилидаги жайдари фалсафаси остида катта маъно-мазмун яширинганини кейин англадим. Ариқни чуқур қазиш — илм олиш, кўпроқ ўқиб-ўрганиш, ўзи оқиб келадиган сув — бахт, омад экан. Дарвоқе, муқаддас тушунчалар ҳуда-беҳуда сувга ўхшатилмас экан. Сув — илоҳийлик, сув — поклик, сув — ҳаёт рамзи экан.

Мен эса ҳамон ариқ қазияпман...

Н.АСЛОН

ҲУРРИЯТ
МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА
Ўзингни англаб ет!
13 - 19 сентябрь
37 (190)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт- матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 18.00
Буюртма — Г - 225

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

"АЛ-МАЪРУФИЙ" ДОРИХОНАСИДА ҚУЙИДАГИ ДОРИЛАР МАВЖУД:

1. 5-нок № 50	1500
2. Кавинтон 2х10	4600
3. Валокардин 50 гр	1500
4. Ново-пассит	1800
5. Називин 10 гр	840
6. Диклоберл 3х5	2400
7. Церобролизин 1х10	6000
8. Кефзол 1 гр	1920
9. Берлоцид сусп. (Бактрим)	1440
10. Баралыгин амп. 5х5	1800
11. Но-шпа 2х5	1000
12. Т-докси №10	540
13. Смекта №1	140
14. Маалокс №1	125
15. Цефамизин 1 гр	1800

Дорихона манзили:

Тошкент, Чилонзор кўчаси, 65
Тел. 77-45-28

Бозор иқтисодиётидаги жамиятда ҳар бир киши ўз ишини ташкил этиши, илми ва ҳунарини ишга солиб бирор маҳсулотни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиши ва мос равишда бир қанча кишиларни иш билан таъминлаши мумкин экан. Бундай ишларни амалга оширувчи кишилар тадбиркор ҳисобланиб, жамиятда улар ўз ўринларига эгадирлар. Ҳамма ҳам тадбиркор бўлавермайди, баъзилар ўз ҳунарларини эъзозлаб ҳунармандчиликни ривожлантирсалар, бошқалар илм олишга ёки тарқатишга ҳаракат қиладилар ва ҳ.к. Албатта, кўпчилик кишилар ўз мутахассисликлари бўйича ишлашга ҳаракат қиладилар, баъзилар эса асосий иш давридан ташқари вақтда қўшимча иш билан шуғулланадилар ёки шундай бўлишига интиладилар. Бироқ бозор иқтисодиётининг қонунларидан бири шундай эканки, кўп ҳолларда мутахассислик бўйича иш жойларининг банд бўлиши кузатилади. Худди шунингдек, асосий иш вақтидан бўш вақтда қўшимча иш доим ҳам мавжуд бўлавермайди. Шундай экан, таҳририятимиз янги "Ишга таклиф" рукнини ташкил этиб, бунда ишга таклиф этаётган корхона ва фирма ҳақидаги маълумотларни доимий бериб боради. Газетамиз саҳифаларини кузатиб боринг.

Ҳажвия

Тимсоҳ терисидан тикилган гувоҳнома

Тонг азонлаб чой ҳам ичмасдан кўчага ошиқдим. Бугун бир эмас, нақ икки газетада нарсаларими чиқишига ваъда берганлари учун йўлимда учраган газета дўконлари кўзимга чўғдек уриларди. Аммо кўчага шу қадар вақтли чиққан эдимки, уларнинг аксарияти ёпиқ, очиқларига ҳам тонгги газеталар етказиб келинмаган экан.

Бешинчими-олтинчи дўконга етиб борганимда "свежий" газеталарга кўзим тушдию, дашту биёбонда булоққа учраган йўловчидек қувониб пул узатдим:

Менга "Ҳуррият" билан "Оила"дан беринг!

Дўкончи чол менга эътибор ҳам қилмай, дўкон туйнугига бағрини берганча гапираётган барзанги йигитнинг гапларини маъқуллаб бош ирғарди.

Кечирасизлар, шошилиб турувдим, битта "Ҳур..."

— Э, қанақа одамсан?! – барзанги менга еб қўйгудек тикилди. — Кўрвоссанми, гаплашиб турибмиз?!

— Узр-да, энди, шу газеталардан берворсалару кейин бемалол гапни давом эттирсалар ҳам бўлади-ку! Шошиб турувдим.

— Вей, жа делавой экансанми? — Барзанги менга бошдан-оёқ қараб чиқди. — Қаёққа шошвоссан? Документинг борми?!

Мен ўрганиб қолганимданми, энди мухбирлик гувоҳномамни чиқармоқчи бўлдиму, ўзимга келиб:

— И-е, ўзлари ким бўладилар ҳужжат суриштиргани? —дедим.

— Сан аввал ҳужжатингни кўрсат! — деди барзанги чўнтагидан рўмолча чиқариб тер босган гарданини артаркан.

— И-е, нимага аввал мен кўрсатарканман, аввал ўзинг кўрсат!

— Сансирама.

— Ўзинг бошладинг.

— Сансирама девомман!

— Биродарлар, нима гап? — деб жанжалимизга аралашди дўконга газета олиш учун яқинлашган бақалоққина амаки.

— Мана бу жаноб мендан ҳужжат талаб қиляпти. Хўш, нима ҳақи бор ҳужжат сўрагани? — чийилладим мен. — Аввал ўзи кўрсатсин!

— Вей, мен кўрсатсам-чи, ўрнингдан туролмай қоласан! — деди барзанги ҳужжат ўрнига муштини дўлайтириб.

— Биродарлар, жанжаллашиш яхшимас. Келинглар, икковларинг ҳам ҳужжатларингни менга кўрсата қолинглар, — деди бақалоқ амаки муроса оҳангида.

— И-е, сиз ким бўбқопсиз ҳужжат кўрадиган? — барзангининг бургуткўзлари амакига қадалди.

— Ҳа, кимсиз ўзи? — дедим мен ҳам рақибимни қувватлаб. Иш бунақа тус олишини кутмаган бақалоқ амаки шошиб қолди ва чўнтагидан четларини сичқон кемириб ташлаган гувоҳномасини чиқариб барзангига узатди.

Барзанги гувоҳномага нописандгина кўз югиртиргач, қаҳ-қаҳ отганча менга узатди. Мен гувоҳномадан унинг эгаси "Каламуштутарлар жамияти"нинг катта инспектори эканлигини билиб олдим.

— Мана буниси учинчи гуруҳ ногиронлигимни тасдиқловчи ҳужжат, — деб амаки бошқа бир гувоҳномасини чиқарди.

— Буларингиз меникининг олдида чепуха! — деди барзанги ва чўнтагидан чарм муқовали, бир урса унча-мунча одамни ағдарадиган гувоҳномасини менга тутди. Ҳужжатнинг "гувоҳнома" сўзи ва герб тасвири жездан ясалганлигидан анча тош босарди.

— Вой-бў! — каламуштутар амаки барзанги солиқ инспекторининг дабдабали гувоҳномасини кўзойнак таққанча кўриб чиқаркан, тинмай томоғини тақиллатарди.

— Ўзиям ўн минг сўмга қилдирганман, — солиқ назоратчиси менинг булбулнинг патидек мухбирлик гувоҳномамни ушлаб, қўлини булғаган қиёфада каламуштутарназоратчига узатди. — Шунга шунча чиранасанми?

— Аммо-лекин, сизники зўр экан. Келинг яна бир тўйиб томоша қилай, — бақалоқ амаки тонгги қуёш нурларида жилоланаётган гувоҳнома ёзувларига маҳлиё бўлганча ҳайратга тушарди. — Қаерда қилдирдингиз-а?

Шу пайт газета олиш учун яқинлашган икки йигитнинг ҳам кўзлари солиқ инспекторининг гувоҳномасига тушиб, текин томошага қўшилишди. Уларнинг ҳам гувоҳномалари қўлма-қўл бўлди. Бу орада дўконга яқинлашганлар ҳам газета олиш хаёлларидан кўтарилиб, гувоҳнома кўргазмасига қўшилиб кетишганини билмай қолди.

Хуллас, ўндан ошиқ одам бир-бирининг гувоҳномасини кўриш асносида қанчага қилдирганидан тортиб, кимнинг гувоҳномаси зўру, кимники бундайроқлиги устида баҳсга ҳам тушиб кетишди.

Бир пайт барзанги солиқ назоратчиси кетадиган бўлиб қолди ва гувоҳномасини қайтариб беришларини талаб қилди. Зарҳалланган гувоҳнома ҳа деганда топилавермагач, у ҳамманинг киссасини бир четдан тинтиб чиқажагини эълон қилди. Буни эшитиб оломон орасида шовқин баттар кучайди.

— Бу қанақаси, биродарлар, — барзанги йиғлагудек оҳангда ялинишга ўтди. — Ҳаммамиз мусулмонмиз-а? Нақ йигирма мингга қилдирганман. Териси тимсоҳники эди. Ҳарфларига тилла суви югуртирилган. Қайтариб беринглар, илтимос.

Қўлларида бир-бирларининг катта-кичик гувоҳномаларини тутиб турган одамлар энди ўзларига тегишли гувоҳномаларни суриштиришга тушиб кетишди.

Эшматовники кимда?

Болтаевникини бу ёққа узатинглаpов!

— Ўроқов? Ким бу Ўроқов, олинг гувоҳномангизни!

Сершовқин оломонга яқинлашаётган икки миршабга кўзим тушдию, газета олиш ҳам эсимдан чиққанча жуфтакни ростладим.

Ўшандан бери тимсоҳ терисидан тикилган гувоҳнома билан юрибман!

Оллоёр БЕГАЛИЕВ

АЛМОЙИ-АЛЖОЙИ ХАЁЛЛАР

БИРДАМЛИК СИРИ

Беш қўл (бармоқ) баробар эмас. Агар баробар бўлганида бирдамлик бўлмасди.

ФАРАЗ

Ҳаётни улкан двигатель деб фараз қилсак, манфаат унинг энг ноёб мурватидир. Манфаат йўқолса, бутун бошли двигатель ҳаракатдан тўхтайди! Шаккокликка ўхшаб қолди-я?!

ДАНАК ВА МАҒИЗ

Олий маълумотли мутахассисларни данакка қиёслаш мумкин. Мағзига қиёслашнинг сира иложи йўқ. Сабабини тушунгандирсиз?

НЕЪМАТНИНГ ҚАДРИ

Турмушимизда нимани кўп исроф қилаётган бўлсак, демакки, ўша неъматнинг ё нархи йўқ, ё нархи бўлса ҳам мўлжалдагидан анча паст. Моддий неъматларнинг қадр-қимматини фақатгина адолатли белгиланган баҳоси ушлаб тура олиши мумкин.

Қайсар АЛИ

Фарғонада каламуш тарқабди!..

Чойхонапалов гурунглари

ТАДБИРКОРЛИК

Иттифоқо, бир чет эллик сайёҳ билан танишиб қолдим. Тил билиш яхши нарсада, дарров мулоқотга кириша кетдик. Йўқ, мен унинг она тилидан бехабарман, у ҳам ўзбек тилининг «ў»синиям билмайди. Лекин иккаламиз ҳам русчани билишимиз иш берди.

Меҳмон зиёлигина экан, суҳбатимиз санъату маданиятнинг турли соҳалари бўйлаб авж олди. Бора-бора, охири, рассомчилик хусусида гаплаша бошладикки, мен унинг бу соҳани анча яхши англашини билиб олдим. Мендан ўзбек рассомлари ва рассомчилиги ҳақида сўраган бўлди, мен ҳам билганларимга билмаганларимни қўшиб, жавоб қайтарган бўлдим. Кейин Сайилгоҳга бордик. Ёйиб қўйилган суратларни томоша қилдик...

Бир рассом танишим бор. Ўзи ёмон чизмайди-ю, бироқ унинг ишларини бизнинг шароитда сотиб оладиган санъат ишқибозлари топилавермайди. Меҳмонни ўша дўстимникига олиб бордим. Чизганларини обдон кўриб чиқди...

Айтгандим-ку, дўстим ёмон чизмайди, деб. Меҳмонга ҳам унинг баъзи асарлари ёқибди, шекилли, 10-15 тачасини танлади. Кейин шуларни олажагини билдирди. Нарх хусусида сўраб, менга боқди, мен дўстимга, у эса, шифтга боқди.

Меҳмоннинг ўзбекча билмаслигидан фойдаланиб, ўз тилимизда маслаҳатлашган бўлдик. Ахир, мўмайгина даромад қилиш имкони туғилди. Чет элдан келган сайёҳга ўз молимизни сотиб, 10-15 доллар ишлаб олиш қоринни оғритмаса...

Хуллас, биз учун ка-аттагина, аммо чет элликлар учун чўнтак шўри бўлмаган нархни айтдик.

Ҳақиқий шинавандалар санъат асарларининг баҳоси устида тортишиб-талашиб ўтирмайдилар. Улар учун муҳими — санъат. Бизнинг меҳмон ҳам тортишмади (гарчи биз нарх талашар, дея кутган бўлсак ҳам — ўзбекчилик-да). Лекин дўстимнинг асарларини ҳам сотиб олмади...

Даллоллик чой-чақасидан умидвор камина ҳам, машаққатли меҳнатининг мевасини кўргандек бўлган рассом дўстим ҳам аросатда қолдик...

Кейинчалик билиб қолдим: меҳмон сурат шинавандаси эмас экан. У бизники каби ўлкалардан арзон баҳога суратлар олиб, Европада мўмайгина пуллаш билан шуғулланаркан.

ЧОЙХОНАЧИ

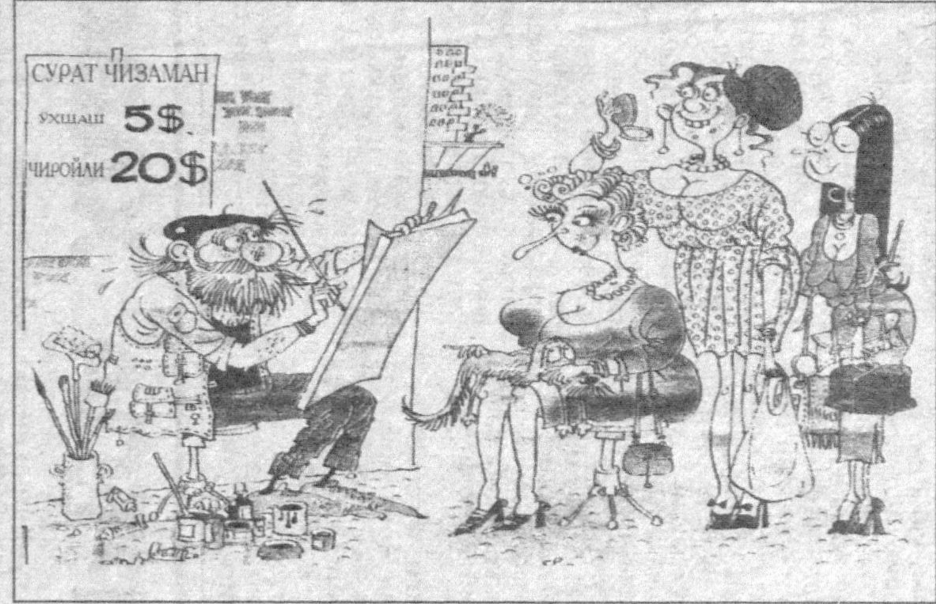

ҚАЙНОҒИДАН БИР ЯРИМ ЖУФТ

ЛАТИФА АЙТМАНГ

Кимларга латифа айтмаган маъқул?

Аввало, чукчага. Чунки у ҳеч нарсага тушунмайди.

Кейин, негрга. У ҳамма нарсага тушунади, лекин нотўғри маънода.

Ва, ниҳоят, русга. Сабаби, у дарров латифанинг янги талқинини топиб, ўзингизга айтади.

УЧ ЛИТРЛИКДА

Икки қария сўрида чой ичиб ўтиришибди. Қаршисида телевизор. Банкка пул қўйиш ҳақида реклама берилгач, биринчиси иккинчисидан сўраб қолди:

— Мамарайим, сен пулларингни қайси бонкада сақлайсан?

— Нима ишинг бор?

— Ҳа энди, сўрай дедим-да. Менам сенинг бонкангга қўйсамми, девдим...

Мамарайимга жон кирди ва деди:

— Гап бу ёқда, дегин. Уч литрликда.

ҚАДИМИЙ МИНОРА

Кўҳна шаҳар бўйлаб сайёҳлар кетяпти. Энг олдинда йўлбошловчи уларни обидалар билан таништирмоқда.

— Қаршингиздаги минора жуда қадимий бўлиб, у 2500 йиллик тарихга эга.

— Кечирасиз, — сўз қотди сайёҳлардан бири, — бу нима деганингиз?

— Бу минора бундан 2500 йил аввал қурилган, деганим, — аниқлик киритди йўлбошловчи.

— Бўлиши мумкин эмас, ахир энди 2000 йилга келдик-ку!

ИШГА ТАКЛИФ

ИШ ҚИДИРАЁТГАН ФУҚАРОЛАР ДИҚҚАТИГА!

Иш таклиф қилаётган фирма ва корхоналарнинг телефон рақами ёки манзили ҳақидаги маълумотлар "Ҳуррият" газетаси таҳририятида сақланади. Агар сиз ишга таклиф қилаётган фирмалар ҳақида тўлиқ маълумотга эга бўлишни истасангиз, "Ҳуррият" таҳририятига телефон қилинг.

Бизнинг телефон рақамларимиз: 133-69-45, 136-53-63

Телефон қилаётган вақтингизда қўлингизда албатта "Ҳуррият" газетасининг охирги сони бўлиши шарт.

- **Москвада ишлашга қурувчилар таклиф этилади.**
- *Мебель корхонасига мутахассис ишчилар ва дастгоҳ усталари керак.*
- **Обуна бўйича иш.**
- *Фирма савдо агентларини ишга олади.*
- **Шартнома асосида ишга таклиф.**
- *Асосий ишдан бўш вақтда қўшимча ишга таклиф.*
- **Жамоа билан ишлай оладиган хушқомат аёлни тадбиркорлик таклифлари билан кутамиз.**
- *Чет элдаги ўзбек ресторанига ошпаз керак, шошилинг.*
- **Телефонда ишлаш.**
- *Уйда бажариладиган иш. Яхшигина даромад олишингиз мумкин.*
- **Ҳаракатчан, тадбиркор кишиларга иш таклиф этилади.**
- *Ҳақиқатан ҳам бойишни истасангиз, бизга қўнғироқ қилинг.*
- **Савдо фирмаси ишга таклиф этади.**
- *Internet да тадбиркорлик. Ўқув ишлари амалга оширилади.*
- **Инглиз, хитой ёки ҳинд тилларини биладиган кишилар ишга таклиф этилади.**
- *Россия компанияси бўлғуси ходимларни турли соҳалар бўйича ишга қабул қилади.*
- **Англияда тажриба орттирган мутахассис инглиз тилидан дарс беради.**
- *Олий ўқув юртига кирувчиларни инглиз тили бўйича тайёрлаш. TOEFL*
- **Чет элларда сабоқ олиш. Хусусий кишиларни ва корхоналарни ҳамкорликка таклиф этамиз.**
- *Инглиз тилига ўзбек ва рус тилларида ўргатилади.*
- **Халқаро бизнес бўйича ҳамкор изляпман.**
- *Медицина ходимларига қўшимча иш.*
- **Катта маош тўланадиган ишга таклиф.**
- *Тунги иш.*
- **Австралия ва Канада мамлакатларида ишлаш имконияти бор.**
- *АҚШ ва Японияда ишлаш имконияти бор.*
- **Олий маълумотли кишиларга истиқболи бор иш таклиф этилади.**
- *Ўқув марказига сартарош уста сайёр ўқитувчиликка таклиф этилади.*
- **Корхонага автослесарлар, ошпазлар, автоювувчилар керак.**
- *Кафега ошпаз ва бошқа ходимлар керак.*
- **Конкурс асосида фаррошлар ишга қабул қилинади. Ойлик маош 5000 сўм.**
- *Савдо корхонасига конкурс асосида аёллар таклиф этилади. Маош 10000 сўм.*

Медицина ва бошқа соҳада ишлаганларни ишга таклиф қиламан.

Тел. 94-44-01

Қуйидаги касалликларни даволайман:

— Остеохондроз, ревматизм;
— Цистит;
— Бронхит ва хр.бронхит;
— Мастопатия;
— Сариқ касаллиги;
— Қанд касаллиги;
— Бўқоқ касаллиги;
— Бўйи ўсмаган болаларнинг бўйини ўстириш;
— Ривожланмаган болаларнинг иммунитетини ошириб, уларни соғломлаштириш.

Тел. 94-44-01

"ҲУРРИЯТ" "Ташриф" & "ЁШЛАР" "Куйларим осмон", "Ўхшаш қўшиқлар"

Диққат! Диққат!

Газетамизнинг қадрли муштарийлари! Қуйида берилаётган саволимизга биринчи бўлиб жавоб топсангиз, "Ёшлар" радиоканалининг махсус совғасига эга бўласиз.

Радиони Попов билан бир вақтда кашф қилган олим ким?

Эслатма: саволларга жавоб топгач, 1 кун ичида мазкур купонни "Ёшлар" радиоканалига топширишингиз шарт! Ғолибларга "RADIO-RECORDS" студиясининг совғалари берилади.

Ташриф

СОҒЛИҒИНГИЗ ЎЗ ҚЎЛИНГИЗДА

Дабдабали тўй ўз йўлига, аммо...

"Ташриф" орқали турли соҳа эгалари билан уюштираётган суҳбатларимизни мароқ билан ўқиётганингизга ишонамиз, азиз муштарий! Рукннинг бу галги меҳмони эса Тошкент иккинчи тиббиёт институти 2-клиникасининг Экстрогинетал маркази акушерлик ва гинекология кафедраси ассистенти, гинеколог-шифокор Гулмира Аҳмедова бўладилар.

— Гулмира Омоновна, кейинги вақтда мамлакатимизда оналик ва болаликни муҳофаза қилиш давлат сиёсати даражасига кўтарилгани сир эмас. Жорий йилнинг "Соғлом авлод йили" дея эълон қилингани ва шу асосда махсус дастур ишлаб чиқилгани ҳам қилинаётган умумий ишларнинг узвий бир қисмидир. Дарҳақиқат, соғлом онадангина соғлом фарзанд дунёга келади, шундай эмасми?

— Фикрингизга қўшиламан, аммо онанинг соғлом бўлиши учун ҳам бир қатор омиллар керак бўлади. Булар, аввало, оилада соғлом турмуш тарзини шакллантиришдан бошланади десам муболаға қилмаган бўламан. Болага ёшлигидан тўғри тарбия бериш, уни парвариш қилиш билан бир қаторда ҳам руҳан, ҳам жисмонан чиниқтиришга тўғри келади. Оилада тўғри тарбия олган фарзандлар ҳам келажакда худди ўз оилаларида кўрганларидек намунали, барча ҳавас қиладиган оила қуришга интиладилар.

Ўйлашимча, меҳр-муҳаббат билан қурилган оилада аёл ҳам, фарзанд ҳам соғлом бўлади.

— Бугун она бўлаётган аёлларни қандай муаммолар кўпроқ ташвишлантираяпти, деб ўйлайсиз?

— Назаримда, ҳозирда опа-сингилларимизнинг маълум қисмини экстрогенетал касалликлар нисбатан кўпроқ безовта қилаётир. Бундай касалликлар асосан экологик вазиятнинг ўзгариши, атроф-муҳитнинг бузилиши ва айрим ҳолларда овқатланиш меъёрининг камайиб кетиши билан характерланади.

Фикримча, оилада ҳар бир киши, айниқса аёл ўз соғлиғига талабчан бўлмоғи шарт. Афсуски, бизнинг миллатимизда бу нарсага кўп ҳам аҳамият берилмайди. Биз кўпроқ дабдабали тўйлар қилишни, қўни-қўшни, таниш-нотанишларнинг кўзини ўйнатиб машина миниш, яхши кийинишни ўйлаймизу, соғлиғимизни кейинги ўринларга қўямиз. Атрофдагиларнинг биргина "қандай катта чарлар қилди-я!" ёки "вуй, мана бунинг эгни-боши бунчалар қимматбаҳо бўлмаса-а! " деган ғарибгина ҳайратини ўзимизнинг соғлиғимиздан бир неча поғона юқори қўйгимиз келаверади. Аслида беҳуда ҳавога совураётган маблағимизни соғлиғимизни тиклашга, фарзандларимиз тарбиясига сарфласак бундан ким кўпроқ ютади?!

Албатта, ўзимиз-да!..

— Гинекология тиббиётнинг мураккаб йўналишларидан саналади. Демоқчимизки, унча-бунча киши ҳам юрак ютиб бу соҳада ишлайвермайди. Сиз...

— Ҳа, ёшлигимдан гинеколог бўлишни орзу қилардим. 1980 йилда Тошкент давлат тиббиёт институти даволаш факультетини тугаллаганман. Касбимиз масъулиятли, шу билан бир вақтда оғир касб. Аммо йиллаб фарзанд кутганларнинг дардини фориғ қилганимизда, қўлимизда соғайиб кетган оналарнинг қувончдан жилмайганларини кўрганимда, самимий ташаккурларини эшитганимда руҳан енгил тортаман, барча машаққатлар унутилади.

Айтмоқчи, сал бўлмаса ёдимдан кўтариларкан, мени шифокор қилган киши — турмуш ўртоғимга раҳмат. Агар у киши шароит яратиб бермаганларида, қўллаб-қувватламаганларида, мени тушунмаганларида мен гинеколог бўлолмасдим. Балки ҳамнафас бўлишларига сабаб у кишининг ҳам шифокор эканликларидадир. . .

Уч фарзандимиз бор, қизимиз тиббиёт институтининг 4-курсида ўқимоқда, ўғлимиз юридик институтининг 3-курс талабаси, кенжамиз эса ҳали ўқувчи (президент бўлмоқчи, "Президент бўлиш учун қандай китоблар ўқиш керак?" — деб ҳоли-жонимизга қўймайди).

— Баъзилар билибми-билмайми ёки шов-шув учунми айрим шифокорларнинг "олиши"дан ёзғириб қолади. Бу салбий иллат палак ёзиб қолгудек бўлса, кишиларнинг тиббиётга ва тиббиётчиларга бўлган ҳурмат ва ишончларига путур етмайдими?

— Мабодо сиз тилга олган ҳолат қайдадир юз берган ёки юз бериши мумкин бўлса, ўшандай нопок кимсаларни ишдан умуман четлаштириш лозим деб ўйлайман. Негаки, даволовчи бўла туриб ўзи нопок "касаллик"ка чалинганлар учун оқ халатли нажоткорлар орасида ўрин бўлмаслиги керак деб ўйлайман.

Аммо бир-икки маънавиятсиз деб бутун соҳа ходимларини ёмонотлиққа чиқариш ҳам адолатдан эмас, менимча.

— Сизнингча, кимлар шифокор бўлишга маънавий ҳақлироқ?

— Тоза ниятли, ўз ишининг ҳақиқий фидойиси бўлишни кўнглига туккан ёшларнигина бунга лойиқ деб ўйлайман.

— Самимий суҳбатингиз учун ташаккур!

Суҳбатни АБДУЛАЗИЗ ёзиб олди.

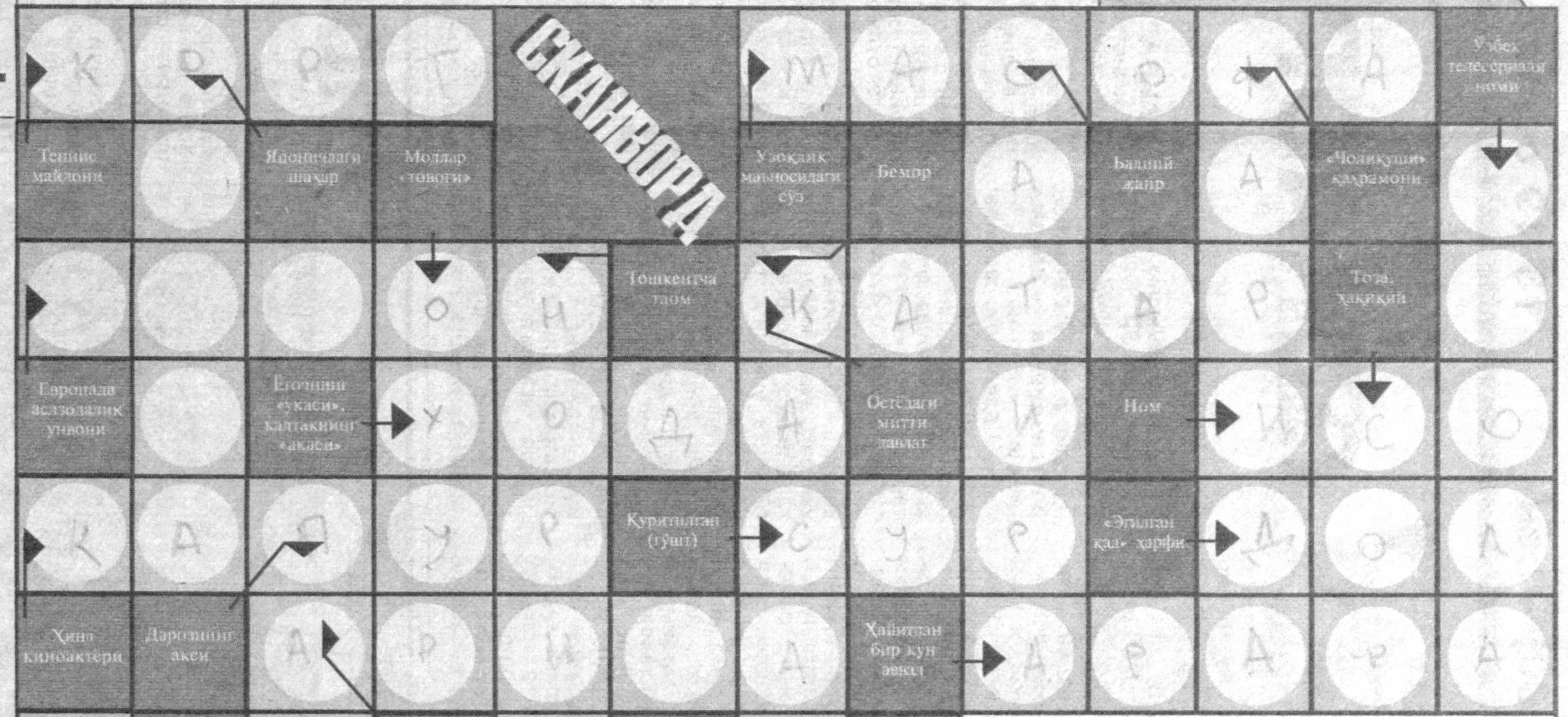

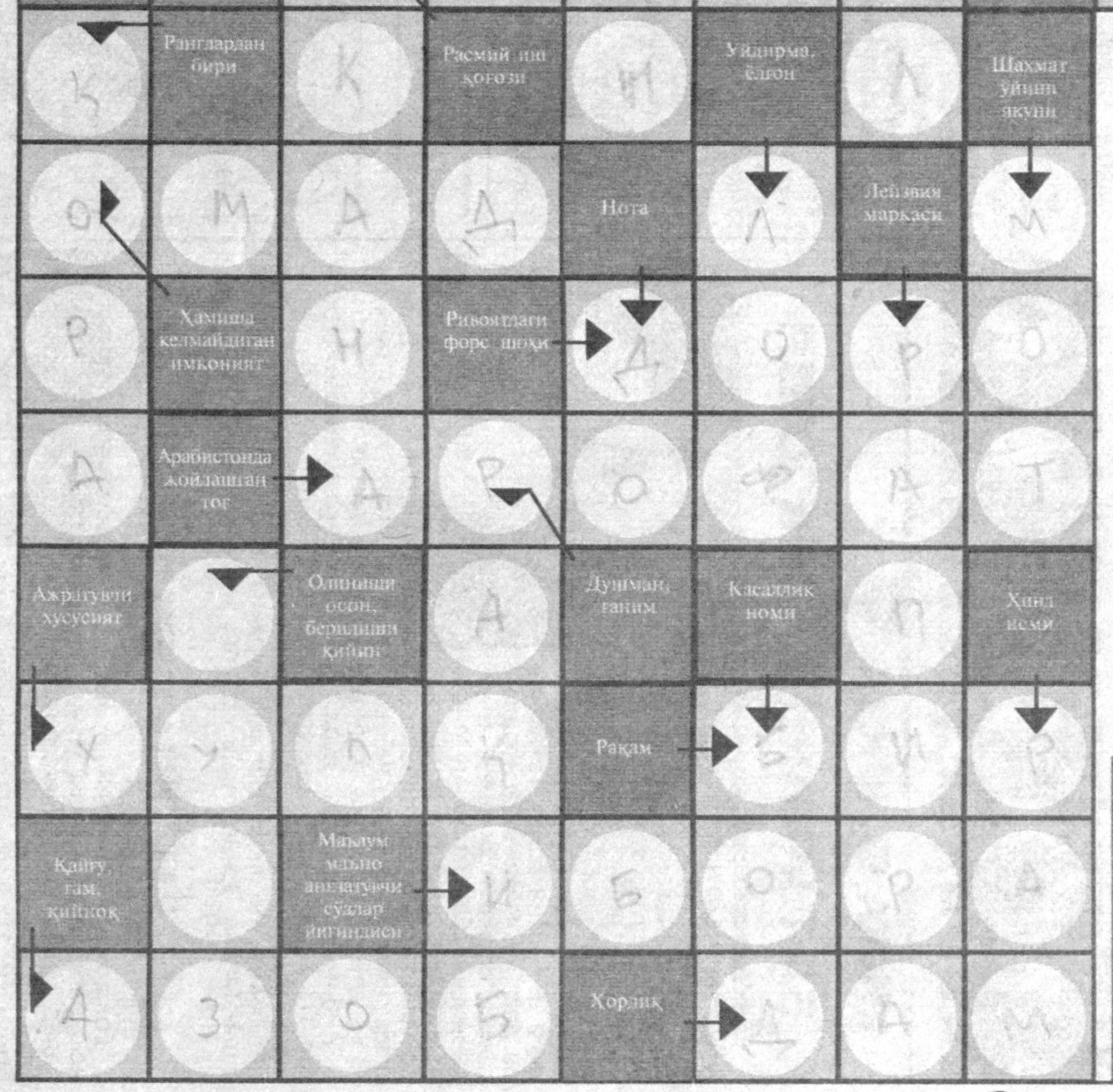

ЗАКОВАТ БЕКАТИ

МАЖЛИС

Бугун таҳририятда ка-аттагина мажлис бўлди. Унда анчагина ходимлар қатнашмади. Яна анчаси қатнашди. Йиғилганларнинг биринчи қилган ишлари қўл сиқиб кўришиш бўлди. Ҳаммаси бўлиб 66 марта қўл сиқиб кўришилди.

Айтинг-чи, мажлисда неча киши қатнашган?

12 киши

СОАТ

Уйимда бир соатим бор. Занг чаладиганидан: Соат 1 да бир марта, 2 да икки марта, 3 да уч марта ва ҳоказо. Бундан ташқари, ҳар чорак соатда бир мартадан ҳам занг чалиб қўяди.

Топинг-чи, соатим бир суткада неча марта занг чалади?

228 марта

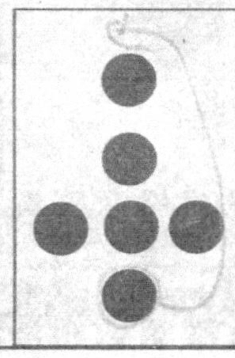

ТАНГАЛАР

Ёндаги шаклда 6 дона металл пул берилган. Ана шулардан ёлғиз биттасининг жойини ўзгартирингки, натижа — горизонтал ҳолатда 3 та ва вертикал ҳолатда 3 та тангадан иборат 2 алоҳида-алоҳида саф вужудга келсин.

Бир уриниб кўринг-чи!

Жавоблари келгуси сонда